

ACHTSTE RAPPORTAGE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

inzake het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden

September 2026

INHOUD

INTRODUCTIE	3
ONTWIKKELINGEN	4
TALEN IN BEELD	5
I. FRIES.....	5
Ontwikkelingen Fries	5
II. PAPIAMENTS	7
Implementatie van deel II van het Handvest	7
Implementatie van deel III van het Handvest	10
III. NEDERSAKSISCH.....	17
Implementatie van deel II van het Handvest	17
IV. LIMBURGS	26
Implementatie van deel II van het Handvest	26
V. ROMANES EN JIDDISCH	42
Implementatie van deel II van het Handvest	42
CONTACTGEGEVENS ORGANISATIES	45

INTRODUCTIE

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft in de periode 2021-2026 zich verder ingezet voor de bescherming en bevordering van de talen erkend onder het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Met deze rapportage wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in deze periode en op de aanbevelingen van het Comité van Experts en het Comité van Ministers, vastgesteld op 19 november 2024.

In het proces van aanvaarding van het Handvest heeft Nederland de verplichting op zich genomen de bepalingen van Deel II van het Handvest op de volgende regionale of non-territoriale talen toe te passen: het Papiaments, het Limburgs, het Nedersaksisch, het Jiddisch en de talen van de Romani. Voor het Koninkrijk der Nederlanden zijn de bepalingen van het Handvest op 1 maart 1998 in werking getreden. Binnen het Koninkrijk geldt het Europees Handvest alleen voor (Europees) Nederland.

Ten aanzien van de Friese taal in de provincie Fryslân heeft Nederland zich, in overeenstemming met artikel 2, tweede lid van het Handvest, tevens gebonden tot toepassing van minimaal vijfendertig leden of letters daarvan, gekozen uit de bepalingen van Deel III van het Handvest. Bij de aanvaarding van het Handvest heeft Nederland zich verplicht 48 bepalingen toe te passen. Het kabinetsbeleid inzake de Friese taal en cultuur was hierbij richtinggevend bij de keuze van de bepalingen.

De achtste rapportage van Nederland is opgesteld in samenwerking met de betrokken provincies en het openbaar lichaam Bonaire. Daarnaast heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties diverse taalorganisaties gevraagd om input te leveren voor deze rapportage. Een overzicht van de organisaties betrokken bij de regionale talen is opgenomen aan het eind van deze rapportage. Deze rapportage wordt tegelijkertijd toegezonden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal en online gepubliceerd op www.rijksoverheid.nl.

In het volgende deel wordt ingegaan op de ontwikkelingen met betrekking tot de regionale talen en talen van minderheden sinds de zevende rapportage (ingediend op 31 mei 2021) tot en met de zomer van 2026. Daarna wordt per taal artikelsgewijs ingegaan op de implementatie van het Handvest. Tot slot is een lijst van contacten toegevoegd met betrekking tot de verschillende talen.

ONTWIKKELINGEN

Sinds de indiening van de zevende rapportage in 2021 heeft Nederland verdere stappen gezet in de bescherming en bevordering van de regionale talen en talen van minderheden die onder het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden vallen. Daarbij is ingezet op het versterken van de samenwerking tussen overheden en maatschappelijke organisaties, het verbeteren van de institutionele borging van taalbeleid en het vergroten van de zichtbaarheid van de erkende talen.

Een belangrijke ontwikkeling betreft de versterking van de positie van het Papiaments. In januari 2024 is het Papiaments op Bonaire onder deel III van het Europees Handvest gebracht. Vervolgens is op 1 juli 2024 het Papiaments ook in het Europese deel van Nederland erkend onder deel II van het Handvest. Hiermee is uitvoering gegeven aan de bestuurlijke afspraken die in 2021 met het openbaar lichaam Bonaire zijn gemaakt over de bescherming en bevordering van het Papiaments. Deze erkenningen vormen een belangrijke uitbreiding van de reikwijdte van het Handvest binnen het Koninkrijk en versterken de bescherming van het Papiaments, zowel op Bonaire als in Europees Nederland.

Ook ten aanzien van het Limburgs zijn stappen gezet. In 2024 is een nieuw convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal gesloten tussen het Rijk en de provincie Limburg. Dit convenant bouwt voort op de eerdere samenwerking en bevat afspraken over het behoud, de bevordering en de zichtbaarheid van het Limburgs. Het convenant geeft daarmee een vernieuwd kader voor de samenwerking tussen Rijk en provincie op het terrein van het Limburgse taalbeleid.

Voor de Friese taal zijn eveneens belangrijke ontwikkelingen gerealiseerd. In het kader van de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) 2024–2028 zijn nieuwe afspraken gemaakt tussen het Rijk en de provincie Fryslân over de uitvoering van het Friese taalbeleid. Daarnaast is in juli 2025 een convenant gesloten tussen het Rijk, de provincie Fryslân en de Rijksuniversiteit Groningen waarmee de bacheloropleiding Friese taal en cultuur duurzaam is geborgd. Hiermee is een belangrijke stap gezet voor het behoud van de academische infrastructuur voor het Fries en de opleiding van toekomstige deskundigen en docenten.

Naast deze taalspecifieke ontwikkelingen is ook ingezet op versterking van de samenwerking tussen de verschillende erkende talen. In april 2025 organiseerde het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het eerst een landelijk symposium over de erkende talen in Nederland. Het symposium bracht vertegenwoordigers van de verschillende taalgemeenschappen, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties bijeen om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijke vraagstukken te bespreken op het gebied van taalbeleid, taaloverdracht en zichtbaarheid van de erkende talen. Deze bijeenkomst onderstreepte het belang van onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling tussen de verschillende taalgemeenschappen.

De ontwikkelingen sinds 2021 laten zien dat Nederland de uitvoering van het Handvest verder heeft versterkt door zowel nieuwe juridische erkenningen als bestuurlijke afspraken en institutionele voorzieningen. Daarbij is aandacht besteed aan de positie van de afzonderlijke talen én aan een meer samenhangende benadering van het beleid voor de erkende regionale talen en talen van minderheden.

TALEN IN BEELD

I. FRIES

Ontwikkelingen Fries

In overleg met de provincie Fryslân en de Division of Minority Languages van de Raad van Europa is ervoor gekozen om het Friese deel van de rapportage over de uitvoering van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden niet in 2026, maar begin 2027 aan de Raad van Europa toe te zenden. De reden hiervoor is dat eind 2026 de tussenrapportage over de uitvoering van de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) 2024–2028 wordt opgesteld. Deze tussenrapportage biedt een actueel beeld van de voortgang en de resultaten van de gemaakte afspraken. Door de rapportage aan de Raad van Europa hierop aan te laten sluiten, kunnen de bevindingen uit de tussenrapportage worden meegenomen in de rapportage over het Fries. Hierdoor kan de rapportage begin 2027 een actueler en vollediger beeld geven van de recente ontwikkelingen in het Friese taalbeleid. Onderstaande tekst schetst, mede tegen de achtergrond van de zevende rapportage uit 2021, op hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen in het taalbeleid ten aanzien van het Fries sinds 2021.

De zevende rapportage uit 2021 vormde een belangrijk ijkpunt voor de verdere ontwikkeling van het Nederlandse beleid ten aanzien van het Fries. In deze rapportage werd ingegaan op de uitvoering van de verplichtingen die Nederland op grond van het Europees Handvest is aangegaan voor het Fries. Daarbij werd onder meer aandacht besteed aan het gebruik van het Fries in het onderwijs, het bestuurlijk verkeer en het rechtsverkeer, de media en het culturele leven. De rapportage liet zien dat het Fries in verschillende domeinen een stevige positie heeft, maar dat tegelijkertijd voortdurende aandacht nodig is voor onder meer de overdracht van de taal, de beschikbaarheid van voldoende bevoegde docenten en de positie van het Fries in nieuwe maatschappelijke en digitale ontwikkelingen. De rapportage en de daaropvolgende monitoring door de Raad van Europa vormen sindsdien een belangrijke context voor het Nederlandse taalbeleid.

Een belangrijke ontwikkeling in de periode daarna was de totstandkoming van de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) 2024–2028. Op 8 april 2024 ondertekenden het Rijk en de provincie Fryslân de nieuwe bestuursafpraak, waarin de gezamenlijke ambities voor de bescherming en bevordering van de Friese taal en cultuur voor de periode 2024–2028 zijn vastgelegd. De BFTK vormt het belangrijkste kader voor de samenwerking tussen het Rijk en de provincie Fryslân op het gebied van de Friese taal. Voor de uitvoering van de afspraken is in totaal € 18 miljoen beschikbaar. De bestuursafpraak bevat afspraken over onder meer taaloverdracht, onderwijs en onderzoek, digitalisering, de zichtbaarheid van het Fries en decentraal taalbeleid. Daarmee is sprake van een brede benadering van het taalbeleid, waarbij naast de formele positie van het Fries ook het daadwerkelijke gebruik en de overdracht van de taal centraal staan.

Binnen het onderwijs vormt het Taalplan Frysk 2030 een belangrijke basis voor de ontwikkeling van het Friese taalbeleid. Dit samenwerkingsverband is begin 2021 gestart en richt zich op het versterken van het Fries in de gehele onderwijsketen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is het realiseren van een doorlopende leerlijn voor het Fries, van de voorschoolse periode tot en met het wetenschappelijk onderwijs. Verschillende partijen binnen de Friese onderwijsketen werken hierbij samen aan de ontwikkeling en uitvoering van het taalbeleid. Het Taalplan Frysk 2030 biedt daarmee een samenhangend kader om het onderwijs in en over het Fries in de verschillende onderwijssectoren verder te versterken.

De versterking van de onderwijsinfrastructuur voor het Fries heeft zich de afgelopen jaren op verschillende niveaus voortgezet. In het middelbaar beroepsonderwijs is gewerkt aan de ontwikkeling van een practoraat Fries, dat bijdraagt aan kennisontwikkeling, innovatie en de verdere verankering van het Fries binnen het mbo. In het wetenschappelijk onderwijs stond de positie van het Fries en de frisistiek eveneens nadrukkelijk op de agenda. De positie van het Fries op universitair niveau stond de afgelopen jaren onder druk. In de BFTK 2024–2028 is daarom afgesproken dat het Rijk en de provincie zich gezamenlijk inzetten voor een volwaardige en duurzame bacheloropleiding Fries. Deze afspraak is op 10 juli 2025 concreet gemaakt met de ondertekening van een convenant tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW), het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de provincie Fryslân en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Met dit convenant is de samenwerking tussen de betrokken partijen voor de organisatie, bevordering

en instandhouding van de bachelor Fries vastgelegd. De opleiding draagt bij aan het behoud van de academische infrastructuur voor het Fries en is van belang voor de opleiding van toekomstige onderzoekers, docenten en andere taalprofessionals. Het practoraat in het mbo en de afspraken over de bestending van de frisistiek in het wetenschappelijk onderwijs kunnen daarmee worden gezien als belangrijke onderdelen van de doorgaande leerlijn die met Taalplan Frysk 2030 wordt nagestreefd.

De ontwikkeling van de bachelor Fries en het practoraat staan niet op zichzelf. Binnen de BFTK wordt breder ingezet op het versterken van de onderwijsinfrastructuur voor het Fries. Zo wordt aandacht besteed aan de opleiding en beschikbaarheid van docenten, onderzoek en taal- en leesonderwijs. Ook initiatieven op het gebied van Friestalige journalistiek dragen bij aan de versterking van het ecosysteem rond de Friese taal. Hiermee wordt beoogd de verschillende onderdelen van de onderwijsketen beter met elkaar te verbinden en de beschikbaarheid van voldoende expertise voor het Fries op langere termijn te waarborgen.

Een andere ontwikkeling betreft de versterking van de kennisbasis voor het Friese taalbeleid. DINGtiid heeft geadviseerd om een Landelijke Kennistafel Fries (LKF) in te richten. De voorgestelde Kennistafel moet een structurele plek bieden waar kennis en expertise over het Fries vanuit verschillende organisaties en disciplines bij elkaar worden gebracht. Hiermee kan een betere verbinding worden gelegd tussen kennisinstellingen, de provincie, maatschappelijke organisaties en de landelijke overheid. De ontwikkeling van de Kennistafel past binnen een bredere beweging om het taalbeleid sterker te baseren op beschikbare kennis, onderzoek en monitoring. In september 2025 heeft het kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over zijn reactie op het advies van DINGtiid over de inrichting van de Kennistafel. Daarmee is een volgende stap gezet in het proces om tot een dergelijke landelijke kennis- en adviesstructuur te komen. De verdere inrichting en praktische uitwerking moeten nog plaatsvinden. De beoogde Kennistafel kan op termijn bijdragen aan een meer structurele uitwisseling van kennis over het Fries en aan een betere inhoudelijke onderbouwing van het taalbeleid.

Naast deze bestuurlijke en institutionele ontwikkelingen is de afgelopen jaren ook meer aandacht gekomen voor de digitale positie en zichtbaarheid van het Fries. In de BFTK 2024–2028 zijn afspraken gemaakt over digitalisering en het vergroten van de aanwezigheid van het Fries in de digitale leefomgeving. Dit is van belang omdat de vitaliteit van een taal steeds meer samenhangt met de mate waarin de taal ook online en in digitale toepassingen beschikbaar is. Daarnaast blijft aandacht bestaan voor de zichtbaarheid van het Fries in de openbare ruimte, de media en het culturele domein. Daarmee wordt geprobeerd de positie van het Fries niet alleen juridisch en bestuurlijk te borgen, maar ook in het dagelijks leven zichtbaar en bruikbaar te houden.

Ook binnen het culturele domein zijn sinds 2021 stappen gezet om de positie van het Fries verder te versterken. Om aan te sluiten bij de aanbevelingen van het Comité van Experts van de Raad van Europa (ComEx) en DINGtiid en daarmee uitvoering te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Europees Handvest, maakt het Rijk binnen de BFTK 2024–2028 structureel meer financiële ruimte vrij voor Friese makers, onderzoekers en producties waarin de Friese taal en cultuur centraal staan. Daarnaast is in de culturele basisinfrastructuur voor de periode 2025–2028 een structurele plek opgenomen voor een Friestalg theatergezelschap. Hiermee wordt de positie van het Fries binnen de professionele culturele sector verder versterkt.

Ook de positie van de Friese literatuur is de afgelopen jaren verder verankerd. Het Nederlands Letterenfonds heeft in aanloop naar de beleidsperiode 2025–2028 de statutaire doelstellingen verruimd. Binnen deze periode staan voor het Nederlands en het Fries, evenals voor het Papiaments en de Nederlandse Gebarentaal (NGT), onder meer het bevorderen van de kwaliteit en diversiteit van het literaire aanbod, het stimuleren van kwalitatief hoogstaande literaire vertalingen en de internationale verspreiding daarvan, het bevorderen van een rijk aanbod aan vertaalde literatuur uit andere taalgebieden en het ondersteunen van activiteiten en beleid op het gebied van leesbevordering en letteren centraal. Deze verbreding draagt bij aan een structurele inbedding van het Fries binnen het landelijke letterenbeleid.

II. PAPIAMENTS

Implementatie van deel II van het Handvest

Sinds de erkenning van het Papiaments onder deel III van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (hierna: het Handvest) op Bonaire per 1 juli 2024 heeft de Rijksoverheid zich primair gericht op de implementatie van de daaruit voortvloeiende verplichtingen. De aandacht is in deze verslagperiode met name uitgegaan naar de voorbereiding en uitvoering van maatregelen op Bonaire, in samenwerking met het Openbaar Lichaam Bonaire. Daarbij is tevens bezien welke betekenis de erkenning van het Papiaments onder deel II van het Handvest heeft voor Europees Nederland. De uitwerking van de deel II-status bevindt zich voorts nog in een verkennende fase, waardoor in deze verslagperiode vooral sprake is van enkele kleinere beleidsmaatregelen of uitvoeringsactiviteiten in Europees Nederland. Hieronder worden enkele algemene ontwikkelingen met betrekking tot de erkenning van het Papiaments geschetst.

Algemene ontwikkelingen

Een belangrijk fundament voor deze ontwikkelingen werd gelegd met de ondertekening van de Bestuursafspraken voor het Papiaments op Bonaire op 11 maart 2021 door de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Openbaar Lichaam Bonaire (OLB). Deze bestuursafspraken vormen het beleidsmatige kader voor de bescherming, bevordering en institutionele versterking van het Papiaments op Bonaire.

Ter uitvoering van deze bestuursafspraken heeft het OLB een werkgroep ingesteld met als opdracht een uitvoeringsplan op te stellen voor de praktische implementatie van de overeengekomen maatregelen. De werkgroep heeft daarnaast overleg gevoerd met vertegenwoordigers van het ministerie van BZK over de bepalingen van het Handvest die, op basis van de bestaande wet- en regelgeving, voor toepassing onder Deel III in aanmerking konden komen. Deze voorbereidende werkzaamheden hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de verdere ontwikkeling van het taalbeleid en aan de uiteindelijke erkenning van het Papiaments onder Deel III van het Handvest.

Een belangrijke mijlpaal vormde de uitbreiding van de bescherming van het Papiaments binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Per januari 2024 werd het Papiaments erkend onder Deel II van het Handvest in Europees Nederland. Vervolgens werd het Papiaments op Bonaire per 1 juli 2024 onder Deel III van het Handvest gebracht. Met deze erkenning werden voor verschillende beleidsdomeinen, waaronder onderwijs, cultuur, openbaar bestuur en maatschappelijke dienstverlening, aanvullende verplichtingen van kracht ten aanzien van de bescherming, bevordering en het gebruik van het Papiaments.

In aansluiting op deze ontwikkelingen heeft het OLB in het derde kwartaal van 2026 het geactualiseerde Uitvoeringsplan Bestuursafspraken Papiaments op Bonaire vastgesteld. Daarnaast heeft het Bestuurscollege het Implementatieplan Eilandelijk Taalbeleid Bonaire vastgesteld. Deze documenten vormen gezamenlijk het strategische en operationele kader voor de verdere uitvoering van het taalbeleid op Bonaire en voor de implementatie van de verplichtingen die voortvloeien uit het Handvest.

Een belangrijke ontwikkeling binnen deze verslagperiode betreft tevens de verdere institutionele verankering van het taalbeleid. In het Bestuursakkoord Bonaire-Rijk 2024-2027 is afgesproken te komen tot de oprichting van een onafhankelijk taal instituut ter versterking van de duurzame borging van het Papiaments. Het taal instituut zal fungeren als de uitvoerende en coördinerende organisatie voor de implementatie van zowel het Uitvoeringsplan Bestuursafspraken Papiaments op Bonaire als het Implementatieplan Eilandelijk Taalbeleid. Daarnaast zal het instituut verantwoordelijk zijn voor activiteiten op het gebied van taalontwikkeling, taalbevordering, standaardisering, documentatie, onderzoek, advisering en monitoring. Hiermee wordt voorzien in een structurele organisatorische voorziening die uitvoering geeft aan zowel de eilandelijke beleidsdoelstellingen als de verplichtingen die voortvloeien uit het Handvest.

Ter ondersteuning van deze ontwikkelingen heeft de Nederlandse regering in december 2024 een bedrag van USD 1.110.000 beschikbaar gesteld voor de verdere versterking van het Papiaments. Met deze middelen is onder meer de oprichting en operationalisering van het taalinstituut voorbereid en een meerjarig werkprogramma ontwikkeld. Hoewel deze bijdrage essentieel is gebleken voor de opstartfase, zijn de beschikbare middelen onvoldoende om de structurele instandhouding van het instituut en de duurzame uitvoering van de beleidsdoelstellingen te waarborgen¹. Gelet op het incidentele karakter van de beschikbaar gestelde middelen is het noodzakelijk dat het OLB en het Rijk op korte termijn tot afspraken komen over de structurele bekostiging van het taalinstituut vanaf 2028. Daarbij dient een financiële verdeelsleutel te worden vastgesteld die recht doet aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beide overheden voor de bescherming, bevordering en institutionele borging van het Papiaments.

Om de duurzaamheid van het taalbeleid te waarborgen, allociert het OLB vanaf 2027 structureel middelen binnen de eilandbegroting. Daarnaast wordt met het Rijk overleg gevoerd over de structurele financiële invulling van de gezamenlijke verantwoordelijkheden zoals vastgelegd in de Bestuursafspraken inzake het Papiaments op Bonaire, in het bijzonder artikel 3.7 betreffende de financiering van de uitvoering. Zowel het OLB als het Rijk onderschrijven het belang van een duurzame financieringsstructuur die de continuïteit van het taalbeleid en het functioneren van het taalinstituut op de langere termijn waarborgt.

Gedurende de verslagperiode is tevens geïnvesteerd in de versterking van de beleidsmatige capaciteit op het gebied van erkende talen. Van september 2024 tot en met februari 2025 vond een detachering plaats waarbij de beleidsadviseur Educatie van het OLB tijdelijk werkzaam was bij het ministerie van BZK als Beleidsmedewerker Erkende Talen. Deze detachering was gericht op het waarborgen van de continuïteit en voortgang van de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering met betrekking tot de onder Deel III van het Handvest erkende talen, te weten het Fries en het Papiaments. In het kader van deze werkzaamheden werd onder meer een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden om de Papiamentssprekende bevolking op Bonaire te erkennen onder het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden. Daarnaast werd verkend hoe het communicatiebeleid van de Rijksoverheid in het Fries en het Papiaments verder kan worden versterkt en werd onderzocht welke aanvullende bepalingen van het Handvest binnen de bestaande wettelijke kaders toepasbaar zouden kunnen zijn.

In samenwerking met diverse partners werd tevens een bijdrage geleverd aan het Symposium Erkende Talen, dat op 10 april 2025 werd georganiseerd onder het thema "*Hoorbaar en zichtbaar*"². Tijdens dit symposium werden workshops verzorgd over het Papiaments en over de kansen en uitdagingen die nieuwe technologieën, waaronder kunstmatige intelligentie, bieden voor (erkende) minderheidstalen. Daarnaast werd tijdens de Streektaalconferentie in Roermond (september 2024) een presentatie verzorgd over het traject dat heeft geleid tot de erkenning van het Papiaments onder Deel II en Deel III van het Handvest.

Verdere bevordering van het Papiaments door het OLB

In het kader van de naleving van de geratificeerde bepalingen van het Handvest hecht het OLB groot belang aan de structurele versterking, bevordering en het zorgvuldig gebruik van het Papiamentu in alle maatschappelijke domeinen. Het OLB onderschrijft het belang van het behoud en de verdere ontwikkeling van het Papiamentu als volwaardige, verbindende en cultureel verankerde taal, die een essentieel onderdeel vormt van de identiteit, het erfgoed en de sociale cohesie van Bonaire.

¹ Openbaar Lichaam Bonaire, Brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, z/25/027784, 27 juni 2025, Structurele bescherming en bevordering van het Papiaments op Bonaire, beschikbaar in bijlage.

² Neerlandistiek, '10 april 2025: Symposium Erkende Talen', 28 maart 2025, beschikbaar via: <https://neerlandistiek.nl/2025/03/10-april-2025-symposium-erkende-talen>

Tegen deze achtergrond heeft het OLB gedurende de verslagperiode verdere stappen gezet om het gebruik, de kwaliteit, de zichtbaarheid en de institutionele borging van het Papiaments te versterken. Een belangrijke ontwikkeling was de aanstelling van een programmamanager Taal per oktober 2025. De programmamanager is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, implementatie en monitoring van het eilandelijke taalbeleid en draagt zorg voor de integrale coördinatie van de beleidsdoelstellingen die voortvloeien uit de Bestuursafspraken inzake het Papiaments op Bonaire, het Bestuursakkoord Bonaire-Rijk 2024-2027 en het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. In deze functie wordt nauw samengewerkt met onderwijsinstellingen, culturele organisaties, taalinstellingen, maatschappelijke partners en de betrokken ministeries om de positie van het Papiaments duurzaam te versterken en de uitvoering van de taalgerelateerde beleidsopgaven te bevorderen.

Tevens heeft het OLB in het vierde kwartaal van 2025 opdracht verleend aan Fundashon Akademia Papiamentu om de methode *Bon Uo di Papiamentu* te actualiseren voor de Bonairiaanse context, in nauwe samenwerking met het Instituto Nashonal di Idioma di Kòrsou. De cursus *Bon Uso di Papiamentu na Boneiru* heeft tot doel correct en bewust taalgebruik te bevorderen binnen onder meer het openbaar bestuur, het onderwijs, de culturele sector, de media, het bedrijfsleven en de juridische sector. Door middel van deze actualisering wordt beoogd de kwaliteit van het schriftelijk en mondeling gebruik van het Papiaments verder te versterken.

Voorts ondersteunt het OLB, in samenwerking met diverse taalorganisaties en maatschappelijke partners, het aanbieden van cursussen en trainingen op het gebied van spelling, grammatica en taalvaardigheid. Deze activiteiten dragen bij aan een grotere zichtbaarheid van het Papiaments en bevorderen het gebruik van de taal binnen verschillende maatschappelijke domeinen. Tegelijkertijd wordt onderkend dat aanvullende investeringen noodzakelijk zijn om het bereik van dergelijke activiteiten verder uit te breiden.

Toekomstige aandachtspunten

Hoewel sinds 2021 aanzienlijke vooruitgang is geboekt op beleidsmatig, organisatorisch en institutioneel niveau, wordt tevens geconstateerd dat de huidige Bestuursafspraken inzake het Papiaments dateren van vóór de erkenning van het Papiaments onder Deel III van het Handvest. Hierdoor zijn niet alle verplichtingen die uit deze erkenning voortvloeien integraal in de huidige afspraken opgenomen. De Bestuursafspraken Papiaments richten zich voornamelijk op de domeinen onderwijs (artikelen 3.1 tot en met 3.4), grensoverschrijdende uitwisselingen (artikel 3.5) en het ambtelijk apparaat (artikel 3.6). Met de erkenning van het Papiaments onder Deel III van het Handvest zijn echter ook verplichtingen van toepassing geworden op andere beleidsdomeinen. Deze betreffen onder meer de rechterlijke autoriteiten, bestuursautoriteiten en openbare diensten, media, culturele activiteiten en voorzieningen, economisch en sociaal leven en grensoverschrijdende uitwisselingen. Deze onderwerpen zijn niet of slechts gedeeltelijk uitgewerkt in de huidige Bestuursafspraken.

Het OLB acht het daarom wenselijk om de bestuursafspraken op termijn te actualiseren. Daarbij kan onder meer worden gekeken naar de reikwijdte van de afspraken, de verantwoordelijkheidsverdeling tussen het Rijk en het OLB, de monitoring- en evaluatiesystematiek, de implementatie van aanvullende verplichtingen per beleidsdomein en de structurele financieringsarrangementen.

Vooruitblik

De gerealiseerde ontwikkelingen tonen aan dat in de verslagperiode substantiële voortgang is geboekt bij de bescherming en bevordering van het Papiaments op Bonaire. De verdere operationalisering van het taalinstituut, de uitvoering van de vastgestelde beleids- en implementatieplannen, de verdere implementatie van de verplichtingen uit Deel III van het Handvest en de borging van een duurzame financieringsstructuur vormen de belangrijkste aandachtspunten voor de komende verslagperiode.

Implementatie van deel III van het Handvest

Artikel 8 Onderwijs

Zoals in artikel 11, lid 7, van de wet primair onderwijs BES is vastgelegd wordt het primair onderwijs op Bonaire gegeven in het Nederland én het Papiaments. In de Bestuursafspraken voor het Papiaments op Bonaire (2021) is bekrachtigd dat het is toegestaan het Papiaments te gebruiken als instructietaal binnen het primair onderwijs. Het is aan scholen zelf om van deze mogelijkheid gebruik te maken. Hierin is ook opgenomen dat het Papiaments onderdeel uitmaakt van de kerndoelen voor het primair onderwijs. Dit houdt in dat alle leerlingen in het primair onderwijs de basis van het Papiaments onderwezen moeten krijgen. Het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW) zet zich in om ervoor te zorgen dat de randvoorwaarden op orde zijn om scholen hiertoe in staat te stellen. Ten eerste wordt er op dit moment – in navolging op de curriculumherziening in Europees Nederland – gewerkt aan de actualisatie van de nieuwe kerndoelen zodat deze ook van toepassing zijn op het Bonairiaanse onderwijs. Ten tweede is in opdracht van OCW een leerlingvolgsysteem opgeleverd waarmee scholen de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen kunnen monitoren, inclusief volgroetsen voor de kennis en vaardigheden in het Papiaments. Ten derde is er een eigen doorstroomtoets voor Bonaire ontwikkeld waarin ook de vaardigheden in het Papiaments getoetst worden. Op deze manier heeft de school een volledig beeld van wat de leerling kan, om vervolgens te bepalen welk niveau op het voortgezet onderwijs het beste bij dit kind past. Een laatste belangrijke randvoorwaarde voor het geven van goed onderwijs in het Papiaments is geschikt lesmateriaal. Hoewel de primaire verantwoordelijkheid hiervoor bij commerciële uitgevers ligt, bekijkt OCW of dit marktaanbod volledig dekkend is en of daar mogelijk bijdragen nodig zijn vanuit de rijksoverheid.

Aanbod Papiaments op scholen

In het voortgezet onderwijs is Nederlands de instructietaal en de examentaal, met uitzondering voor het praktijkonderwijs. Voor het praktijkonderwijs is gekozen voor de instructietaal Papiaments. Voor het voortgezet onderwijs op Bonaire is bij de staatkundige wijzigingen van 10 oktober 2010 gekozen om de indertijd gehanteerde instructietaal, examentaal en examenstructuur te handhaven die gangbaar was ten tijde van de Nederlandse Antillen. De instructietaal binnen het voortgezet onderwijs was en bleef Nederlands. Het Papiaments is binnen de structuur van de wet- en regelgeving een vak in het vrije deel. Leraren mogen bij alle vakken gebruik maken van het Papiaments voor een uitleg of toelichting.

In het voortgezet onderwijs zet OCW zich ook in om te zorgen dat de randvoorwaarden op orde zijn om goed onderwijs te kunnen geven in het Papiaments. Het bekijken of het marktaanbod van geschikt lesmateriaal volledig dekkend is en of daar een mogelijke bijdrage nodig is vanuit de rijksoverheid, geldt ook voor het voortgezet onderwijs. OCW is zich bewust van de kwetsbaarheid van de kleine groep docenten die bevoegd is om het vak Papiaments te geven. Dit signaal is meerdere keren afgegeven.

Bevoegde docenten Papiaments

Aan de universiteit van Curaçao wordt momenteel een lerarenopleiding Papiaments aangeboden. De Nederlandse overheid hecht er waarde aan dat deze opleiding bestaat. De overheid is in gesprek met de universiteit over de mogelijkheid van het verstrekken van een subsidie. De universiteit ontvangt reeds een subsidie voor het verzorgen van de opleiding Lerarenopleiding Funderend Onderwijs op Bonaire.

Voor de Papiamentse taal en cultuur geldt dat de overheid de taal onder het Handvest heeft erkend in Europees Nederland onder deel II en op Bonaire onder deel III. De erkenning in deel II in Europees Nederland betekent dat de overheid zich heeft verplicht om geen belemmeringen voor het gebruik van deze talen in wet- of regelgeving op te nemen. Dit is het geval. In artikel 7.2 van de Wet op hoger onderwijs en wetenschap is bepaald dat onderwijs dat gegeven wordt in een andere taal dan het Nederlands mogelijk is.

Voor de erkenning van deel III op Bonaire heeft het Rijk artikel 8.e.ii geratificeerd, aangezien het niet mogelijk is om universitair onderwijs te verschaffen op Bonaire omdat daar geen universiteit is.

Dit betekent dat het Rijk de bestudering van de taal aanmoedigt en/of toestaat. De Universiteit van Curaçao biedt een bachelor- en master lerarenopleiding Papiamentu aan. Deze universiteit valt niet onder het Nederlandse hoger onderwijsstelsel, maar de Nederlandse overheid en het openbaar lichaam Bonaire hebben aangegeven dat het van belang is dat deze opleiding er is. Ook bestaan er aan deze universiteit leerstoelen die in het kader van hun leeropdracht het Papiaments onderzoeken.

Het ministerie van OCW hecht grote waarde aan de autonomie die instellingen hebben ten aanzien van onderwijs, onderzoek en de bestedingsvrijheid op hun middelen. Uiteraard staat het de bekostigde universiteiten en hogescholen in Nederland vrij om onderwijs naar de Papiamentse taal en cultuur te verzorgen vanuit de rijksbijdrage die zij van het ministerie van OCW ontvangen.

Onderwijs over de Papiaments taal en cultuur

In artikel 11 van de wet primair onderwijs BES is niet alleen vastgelegd dat het onderwijs op Bonaire het Papiaments moet omvatten, maar ook dat hierbij in ieder geval aandacht besteed dient te worden aan aardrijkskunde, geschiedenis, de natuur, waaronder biologie, maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting, en geestelijke stromingen. In het besluit kerndoelen is voor het vak Papiaments gesteld dat naast aandacht voor taal als systeem er ook reflectie is op taalgebruik. Deze taalbeschouwing is geen op zichzelf staand onderdeel, maar wordt geïntegreerd met (onderdelen) uit andere kerndoelen. Deze waarden zijn ook meegenomen in de actualisatie van de kerndoelen voor Bonaire.

Artikel 9 Rechterlijke autoriteiten

Het huidige uitgangspunt van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie (hierna: GHvJ) is dat bij elke zitting een tolk aanwezig is, zodat iedereen zich altijd (kosteloos) kan uiten in een de voertalen van het GHvJ van zijn of haar keuze: Papiaments, Nederlands of Engels (zie ook artikel 9 van de Rijkswet Gemeenschappelijk Hof van Justitie). Voorheen werd alleen in strafzaken en in zaken op het gebied van het personen- en familierecht een (kosteloze) tolk geregeld door het GHvJ. Inmiddels wordt, gelet op voorgaand uitgangspunt, de tolkeninzet bij het GHvJ uitgebreid naar alle soorten zaken, dus ook naar de overige civiele zaken en alle bestuursrechtelijke en fiscale zaken. Processtukken en overige stukken die verband houden met een rechtszaak mogen in de hiervoor genoemd voertalen worden ingediend.

Medewerkers van het GHvJ die de taal Papiaments niet machtig zijn, worden in gelegenheid gesteld om cursussen gericht op lees-, schrijf- en spreekvaardigheid te volgen.

Artikel 10 Bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten

Zoals in onderdeel a van het eerste lid wordt aangegeven, kan een ieder, in de mondelinge en schriftelijke communicatie met het openbaar lichaam Bonaire, de Rijksvertegenwoordiger en de Rijksdienst Caribisch Nederland, naast het Nederlands het Papiaments gebruiken.

Conform het tweede lid, onderdeel a, kan een ieder in het mondelinge verkeer met de organen van het openbaar lichaam Bonaire het Papiaments gebruiken. Aanvragen kunnen, naast mondeling, ook schriftelijk worden ingediend, zoals tweede lid onderdeel b voorschrijft. Daarnaast kan het openbaar lichaam Bonaire, in lijn van onderdeel d van het tweede lid, officiële documenten in het Papiaments publiceren. Verder kan een ieder in vergaderingen van de eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire het Papiaments gebruiken, zoals onderdeel f van het tweede lid beoogt.

Het OLB draagt actief bij aan de zichtbaarheid, toegankelijkheid en het dagelijks gebruik van het Papiaments door de taal structureel toe te passen in de communicatie met burgers. Op grond van de Eilandsverordening van 14 februari 2013, no.2, tot het vaststellen van het Nederlands en het Papiamentu in het bestuurlijk verkeer (Verordening talen bestuurlijk verkeer) is in artikel 1, eerste lid, dat bepaald dat de overheid zich in de schriftelijke en mondelinge communicatie met ingezetenen bedient van de Nederlandse of de Papiamentse taal. In overeenstemming met deze verordening biedt het OLB inwoners de mogelijkheid om zowel mondeling als schriftelijk in het Papiaments met de overheid te communiceren. Waar mogelijk wordt correspondentie die in het Papiaments wordt gevoerd eveneens in het Papiaments beantwoord. Hiermee wordt de toegankelijkheid van de overheid voor de bevolking vergroot en wordt het gebruik van Papiaments in het openbare leven actief gestimuleerd en genormaliseerd.

Er is sprake van gebruik van de traditionele en juiste vormen van toponiemen in het Papiaments, zie onderdeel g van het tweede lid. Straatnamen en dergelijk zijn de facto in het Papiaments, dit is een bevoegdheid van het openbaar lichaam Bonaire. Wat het vierde lid betreft, voor de bovengenoemde onderdelen onder artikel 10 geldt dat er vertaal- of tolkdiensten worden ingezet waar nodig. Zo kan de belastinginspecteur toestaan dat de belastingplichtige zich door een tolk laat bijstaan.

Het OLB constateert echter dat de route naar certificering als tolk of vertaler Papiaments momenteel onvoldoende inzichtelijk en toegankelijk is. Dit geldt zowel voor de beschikbare opleidingsmogelijkheden als voor de voorwaarden en procedures voor formele certificering. Hierdoor bestaat beperkt zicht op de mogelijkheden om een professionele loopbaan als tolk of vertaler Papiaments te ontwikkelen, hetgeen van invloed kan zijn op de beschikbaarheid van gekwalificeerde taalprofessionals.

Gelet op het belang van hoogwaardige tolk- en vertaaldiensten voor de uitvoering van de verplichtingen die voortvloeien uit het Handvest, acht het OLB het wenselijk dat het Rijk, in samenwerking met de betrokken partners, de bestaande opleidings- en certificeringsmogelijkheden in kaart brengt, waar nodig nader formaliseert en actief bekendmaakt. Daarnaast wordt aanbevolen om de opleidings- en beroepsmogelijkheden op het gebied van tolk- en vertaaldiensten zichtbaarder en aantrekkelijker te maken voor Papiamentstaligen, onder meer door gerichte voorlichting, loopbaanperspectieven en capaciteitsontwikkelingsprogramma's.

Het OLB heeft dit aandachtspunt reeds op ambtelijk niveau onder de aandacht gebracht van het ministerie van BZK. Daarbij is aangegeven dat een duidelijke en toegankelijke certificeringsstructuur kan bijdragen aan de verdere professionalisering van tolk- en vertaaldiensten, de versterking van de positie van het Papiaments binnen het openbaar bestuur en de rechtspraak, en de effectieve uitoefening van taalrechten door Papiamentssprekenden. Een gezamenlijke verkenning van mogelijke vervolgstappen wordt daarom wenselijk geacht.

Versterking van het aantal gekwalificeerde en gecertificeerde tolken en vertalers kan bijdragen aan een betere uitvoering van de taalrechten zoals voorzien in het Handvest en aan een duurzame borging van de beschikbaarheid van Papiamentstalige dienstverlening binnen de publieke sector.

Verder zijn ambtenaren die belast zijn met een functie op Bonaire verplicht binnen een jaar het Papiaments te verstaan. In het kader van artikel 3.6 van de Bestuursafspraken inzake het Papiaments op Bonaire spannen partijen zich in om de in artikel 11 van het Rechtspositiebesluit ambtenaren BES neergelegde verplichting tot het leren van het Papiaments verder vorm te geven voor ambtenaren op Bonaire. Om hier invulling aan te geven faciliteert het OLB structureel Papiamentstalige cursussen voor ambtenaren en andere belangstellenden. Het cursusaanbod bestaat uit verschillende niveaus en richt zich op zowel lees-, schrijf- als spreekvaardigheid:

- **Kurso Basiko di Papiamentu:** gericht op beginners. Deelnemers maken kennis met de basis van de taal, waaronder eenvoudige woordenschat, zinsopbouw en dagelijkse communicatie.
- **Kurso Avansá di Papiamentu:** bedoeld voor deelnemers met basiskennis van het Papiaments. De nadruk ligt op het uitbreiden van woordenschat, grammaticale kennis en het beter begrijpen en toepassen van de taal in de praktijk.
- **Komersashon na Papiamentu:** gericht op het versterken van de spreekvaardigheid. Deze cursus is bedoeld voor deelnemers die reeds over basiskennis beschikken en hun taalvaardigheid actief willen ontwikkelen door middel van gesprekken en praktijkoefeningen.

Met deze cursussen bevordert het OLB de kennis en het gebruik van het Papiaments binnen de overheid en draagt het bij aan een toegankelijke dienstverlening aan burgers die zich in het Papiaments tot de overheid wenden. Tevens wordt hiermee uitvoering gegeven aan de bestuurlijke ambitie om het gebruik van het Papiaments binnen het openbaar bestuur verder te versterken.

Zoals het vijfde lid voorschrijft, is wettelijk vastgesteld dat de geslachtsnaam op verzoek kan worden gewijzigd.

Artikel 11 Media

Artikel 2 en artikel 3 van de Mediawet BES zijn hier van toepassing. Een omroepinstelling vraagt toestemming aan het Commissariaat voor de Media om te mogen uitzenden, ook is een machtiging op grond van de Wet telecommunicatievoorzieningen BES vereist. De aanvraag wordt alleen afgewezen als die onjuist of onvolledig is of als redelijkerwijs is te verwachten dat de aanvrager zich niet aan de wettelijke eisen zou houden. Een openbare dienst onder het eerste lid, onderdeel a, is een tv- of radiozender die in zijn algemeen bijdraagt aan de samenleving. Dit kan een publieke omroep zijn of een commerciële zender. Een publieke omroep, zoals het Europees Nederlandse omroepmodel, is vooralsnog niet mogelijk in Caribisch Nederland daar de noodzakelijke wettelijke (publieke mediaopdracht), financiële en organisatorische infrastructuur nog niet in plaat is. Op Bonaire is er media-aanbod in het Papiaments. De Mediawet BES legt geen beperkingen op aan uitzendingen in het Papiaments.

Krachtens artikel 5 Mediawet BES bepaalt een omroepinstelling zelf de vorm en inhoud van haar programma-aanbod. Hiermee bestaat er geen beletsel om in de Papiamentse taal uitzendingen te verzorgen. Het Commissariaat voor de Media biedt de informatie over hoe toestemming kan worden verkregen voor een omroepdienst, ook in het Papiaments.

Artikel 7 van de Grondwet beschermt verschillende vormen van meningsuiting. Uit dit artikel volgt onder andere de persvrijheid. Hiermee is ook de persvrijheid in Caribisch Nederland gecodificeerd. Er zijn Papiamentstalige kranten en tv-zenders op Bonaire. Het aanbod hierbij is (van oudsher) ook overlappend met Curaçao. Daarnaast bieden zowel artikel 7 uit de Grondwet als de Mediawet BES de waarborgen voor vrijheid van meningsuiting. Aruba en Curaçao zijn buurlanden waar ook het Papiaments wordt gesproken. Uit wet- en regelgeving komen geen belemmeringen voort die de rechtstreekse ontvangst van radio- en televisie-uitzendingen uit Aruba en Curaçao tegenhouden.

Artikel 12 Culturele activiteiten en voorzieningen

Het OLB werkt momenteel aan de actualisering van haar cultuurbeleid, inclusief een bijbehorend implementatieplan. Tegelijkertijd wordt invulling gegeven aan de Cultuuragenda 2024-2028.

De Openbare Bibliotheek Bonaire vervult haar vijf wettelijke taken als volwaardige openbare bibliotheekvoorziening, zoals vastgelegd in het Wettelijk Stelsel voor Openbare Bibliotheken (WSOB). Daarbij wordt rekening gehouden met het meertalige eilandelijke taalbeleid, met speciale aandacht voor het versterken van de positie van het Papiaments. De instructietaal van de meeste bibliotheekactiviteiten is Papiaments, en er wordt waar nodig ter plekke vertaald om de meertaligheid van het publiek te ondersteunen.

Het OLB onderhoudt zorgrelaties met diverse cultuurinstellingen die activiteiten organiseren die aansluiten bij de geratificeerde artikelen. Via middelen van het Letterenfonds Caribisch Nederland zijn er meerdere Papiamentstalige boeken geschreven en gepubliceerd op Bonaire. Deze boeken verschijnen vaak in drie talen (Papiaments, Engels en Nederlands) en vormen een waardevolle aanvulling op de bibliotheekcollectie.

In de bibliotheek op Bonaire is informatie beschikbaar in het Papiaments, en er zijn ook boeken in deze taal aanwezig. Er wordt overleg gevoerd over het uitbreiden van de collectie, zowel in het Nederlands als in het Papiaments. Met de Koninklijke Bibliotheek (KB) en het Letterenfonds wordt gesproken over extra ondersteuning voor het ontwikkelen van Papiamentstalige uitgaven en het stimuleren van schrijvers om in hun moedertaal te publiceren.

Daarnaast organiseert de bibliotheek diverse activiteiten, zoals computercursussen, die ook in het Papiaments worden aangeboden. Bij de werving van nieuwe medewerkers wordt gevraagd om beheersing van zowel Nederlands als Papiaments, conform onderdeel e van het eerste lid. Het huidige personeel beheerst het Papiaments en communiceert hiermee zowel intern als met bezoekers. Ook de Facebookpagina van de bibliotheek is in het Papiaments, waarop activiteiten worden aangekondigd.

Culturele uitingen en initiatieven in het Papiaments, evenals de toegang tot in het Papiaments geproduceerde werken, worden op verschillende manieren gestimuleerd. Zo beschikt de bibliotheek op Bonaire over een collectie boeken in het Papiaments en organiseert zij cursussen en workshops in het Papiaments. De bibliotheek op Bonaire en de Koninklijke Bibliotheek zijn met elkaar in gesprek

over de uitbreiding van de collectie van de online bibliotheek met boeken in het Papiaments. Daarnaast worden programma's als BoekStart in de Kinderopvang en de Bibliotheek op School ook op Bonaire ingezet, met als doel het stimuleren van taalontwikkeling en leesplezier bij jonge kinderen, leerlingen en studenten.

Het Nederlands Letterenfonds draagt hieraan bij via subsidieregelingen die door het ministerie van OCW worden ondersteund. Met de regeling Literatuur Caribe wordt specifiek ingezet op het vergroten van het literaire aanbod in het Caribisch deel van het Koninkrijk, met bijzondere aandacht voor het Papiaments. Het doel is om de originele verhalen, gedichten, performances van en op de eilanden wijd gelezen en gehoord te laten worden. Daarnaast heeft het Letterenfonds regelingen voor schrijvers en vertalers. Deze regelingen staan ook open voor makers uit het Caribisch deel van het Koninkrijk en omvatten ondersteuning voor publicaties en vertalingen in het Papiaments (zowel Papiamentu als Papiament). Ook via de regeling Leesbevordering worden projecten ondersteund die het lezen van boeken stimuleren en bijdragen aan het vergroten van de leesvaardigheid, de leesmotivatie en het leesplezier, waarbij het Papiaments een specifiek aandachtspunt vormt.

Tot slot draagt het Filmfonds met Studio Caribe bij aan de realisatie van korte (jeugd)films van makers uit het Caribisch deel van het Koninkrijk, waarmee ruimte wordt geboden voor originele verhalen van en over de eilanden. Het Nederlands Letterenfonds beschikt over een regeling voor literaire vertalers, waarmee de uitvoering van kwalitatief hoogwaardige literaire vertalingen wordt ondersteund in het Nederlands, Fries, Engels en het Papiaments. Deze regeling biedt mogelijkheden om in het Papiaments geproduceerde literaire werken te vertalen naar andere talen.

Op grond van artikel 2 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid is de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verantwoordelijk voor het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden, ontwikkelen, sociaal en geografisch spreiden en verbreiden van cultuuruitingen. Daarbij wordt uitgegaan van kwaliteit en culturele verscheidenheid. De uitvoering van dit beleid vindt onder meer plaats via de Rijkscultuurfondsen en de Culturele Basisinfrastructuur.

De integratie van het Papiaments in culturele activiteiten is structureel geborgd in de statuten van het Nederlands Letterenfonds. In de statuten is vastgelegd dat het fonds publieke ondersteuning biedt aan literatuur in het Nederlands, Fries, Papiaments en de Nederlandse Gebarentaal. Hiermee is de aandacht voor het Papiaments als literaire taal institutioneel verankerd.

Voor openbare bibliotheken geldt dat Caribisch Nederland onder de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) valt. Artikel 17, eerste lid, onder b, van de Wsob benadrukt het bereiken van verschillende doelgroepen. In dit kader en vanuit de wettelijke taken van de Koninklijke Bibliotheek wordt samengewerkt met de bibliotheek op Bonaire om de bibliotheekcollectie van de online bibliotheek uit te breiden met Papiamentstalige boeken en beter af te stemmen op de behoeften van de lokale bevolking.

Bij de werving van nieuwe medewerkers binnen de bibliotheek op Bonaire wordt aandacht besteed aan de beheersing van zowel het Nederlands als het Papiaments. In de bibliotheek is personeel werkzaam dat het Papiaments beheerst en deze taal actief gebruikt in de dagelijkse dienstverlening. Het Papiaments wordt ingezet in zowel de interne communicatie tussen medewerkers als in de externe communicatie met bezoekers. Ook worden activiteiten van de bibliotheek via de Facebookpagina in het Papiaments aangekondigd.

Voor vertalingen in het Papiaments van programmering en communicatie over regelingen, waaronder informatie op de websites van de Rijkscultuurfondsen, wordt gebruikgemaakt van de kennis en expertise van moedertaalsprekers van het Papiaments en van personen met lokale kennis van de eilanden. Daarmee wordt de kwaliteit en juistheid van het Papiaments geborgd.

Het Nederlands cultuurbeleid o.b.v. de Wet op het specifiek cultuurbeleid is gericht op een pluriform/divers cultuurbeleid, van en voor iedereen. De Rijkscultuurfondsen geven uitvoering aan het cultuurbeleid. Deze staan ook open voor vertegenwoordigers van de gebruikers van een bepaalde regionale taal of taal of van een minderheid. Zij kunnen binnen de regelingen aanvragen doen voor het bieden van voorzieningen en plannen van culturele activiteiten. Er zijn dus mogelijkheden voor minderheidstalen, maar is geen specifiek beleid.

Diverse Nederlandse regelingen staan open voor aanvragen om passende culturele activiteiten op te zetten. Het cultuurbeleid is van en voor iedereen en zal niet gehinderd worden door de overheid. De Rijkscultuurfondsen worden aangemoedigd in te zetten op een divers cultuurbeleid van en voor iedereen. Het ministerie van OCW heeft in september 2022 een cultuurconvenant met Caribisch Nederland afgesloten. Daarin is afgesproken samen verantwoordelijkheid te nemen voor de culturele infrastructuur in Caribisch Nederland. Het doel is o.a. de nationale beleidsinstrumenten beschikbaar te maken voor aanvragers in Caribisch Nederland.

Het OLB en het Ministerie van OCW hebben de afspraken in het convenant verder uitgewerkt in een gezamenlijke cultuuraenda voor Bonaire. Een van de prioriteiten daarin is de betere aansluiting van het aanbod van cultuurfinanciering op de vraag door o.a. vergroten van de zichtbaarheid en effectieve toegankelijkheid van de regelingen en programma's van de Rijkscultuurfondsen.

In het beleidskader internationaal cultuurbeleid (ICB) 2025-2028 wordt onder meer gewerkt vanuit principes van wederkerigheid, diversiteit, inclusies en rechtvaardigheid. Hierin wordt onder meer gewerkt vanuit waarden waar Nederland voor staat waaronder rechten voor minderheden en minderheidsculturen.

Artikel 13 Economisch en sociaal leven

In lijn met het eerste lid, onderdeel a, zijn in wetgeving geen bepalingen opgenomen dat in het economische en sociale leven het gebruik van het Papiaments verbiedt of beperkt. Het openbaar lichaam Bonaire zet zich in tegen praktijken die gericht zijn op ontmoediging van het gebruik van het Papiaments voor handelsverkeer en handelsactiviteiten, dit is overeenkomstig onderdeel c van het eerste lid.

Ter versterking van de kwaliteit en het gebruik van het Papiaments heeft het OLB in het vierde kwartaal van 2025 opdracht verleend aan Fundashon Akademia Papiamentu om de methode *Bon Uzo di Papiamentu* te actualiseren voor de Bonairiaanse context. De cursus richt zich niet uitsluitend op medewerkers van de overheid en het onderwijs, maar tevens op deelnemers uit de economische en sociale sector. Hiermee wordt beoogd correct en bewust taalgebruik te bevorderen binnen onder meer het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, de culturele sector, de media en andere relevante maatschappelijke domeinen.

Daarnaast draagt het OLB bij aan de zichtbaarheid en het dagelijks gebruik van het Papiaments door het consequent toe te passen in de communicatie met burgers. Op grond van de Eilandsverordening van 14 februari 2013, no. 2, tot het vaststellen van het Nederlands en het Papiamentu in het bestuurlijk verkeer (Verordening talen bestuurlijk verkeer) is in artikel 1, eerste lid, bepaald dat de overheid zich in de schriftelijke en mondelinge communicatie met ingezetenen bedient van de Nederlandse of de Papiamentse taal. In overeenstemming met deze verordening communiceert het OLB zowel in het Nederlands als in het Papiaments en wordt inwoners actief de mogelijkheid geboden om zich in het Papiaments tot de overheid te wenden. Wanneer burgers in het Papiaments communiceren, wordt waar mogelijk eveneens in het Papiaments geantwoord. Hiermee wordt de toegankelijkheid van de overheid vergroot en wordt het gebruik van het Papiaments in het openbare leven gestimuleerd.

Ter invulling van onderdeel d van het eerste lid wordt het gebruik van het Papiaments ook geborgd bij een reglement dat door een werkgever wordt vastgesteld. In het Burgerlijk Wetboek BES, Boek 7a, artikel 1613i, is hierover vastgelegd dat dit reglement in Bonaire in het Papiaments moet zijn opgesteld.

Ter invulling van het tweede lid, onderdeel b worden door het openbaar lichaam Bonaire activiteiten georganiseerd ter bevordering van het gebruik van het Papiaments voor onder hun toezicht staande economische en sociale sectoren. Conform onderdeel e van het tweede lid wordt informatie van overheidsorganen op Bonaire die betrekking heeft op de rechten van consumenten in het Papiaments beschikbaar gesteld. Hiermee wordt beoogd de positie van het Papiaments als volwaardige taal in het economische en maatschappelijke verkeer verder te versterken en de toegankelijkheid van publieke informatie voor de bevolking van Bonaire te waarborgen.

Artikel 14 Grensoverschrijdende uitwisselingen

Samenwerkingsovereenkomst tussen Aruba, Bonaire en Curaçao op het gebied van de ontwikkeling en promotie van Papiamentu. Eerder, in 2019, is een samenwerkingsovereenkomst Papiaments gesloten tussen Aruba, Bonaire en Curaçao, die inmiddels is verlopen. Gezien de recente ontwikkelingen rond het dossier Papiamentu, waaronder de erkenning door het kabinet onder Deel II en III van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden, bestond de behoefte aan een vernieuwde overeenkomst.

De nieuwe overeenkomst, ondertekend op 14 juli 2025, heeft een looptijd van drie jaar en is gericht op het versterken van de samenwerking tussen de drie landen, met bijzondere aandacht voor kennisuitwisseling, expertise en respect voor elkaars autonomie. Het voorzitterschap wordt aanvankelijk door Bonaire bekleed, gevolgd door Aruba en Curaçao. De overeenkomst komt voort uit de gezamenlijke overtuiging dat de eilanden een gedeelde verantwoordelijkheid dragen voor het behoud, de versterking en de duurzame ontwikkeling van het Papiamentu als moedertaal. De samenwerking biedt een structureel kader voor kennisuitwisseling, beleidsafstemming en gezamenlijke initiatieven op het gebied van taalbeleid, onderwijs, media, cultuur en digitalisering. Hiermee wordt voortgebouwd op bestaande inspanningen en wordt de taalkundige en culturele verbondenheid binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk verder versterkt. Voor Bonaire sluit de overeenkomst tevens aan bij de uitvoering van de afspraken uit de Bestuursafpraak ter bescherming van het Papiaments op Bonaire.

In het kader van deze overeenkomst is een werkgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van Aruba, Bonaire en Curaçao, met als opdracht het opstellen van een gezamenlijk werkprogramma. Binnen de werkgroep is vastgesteld dat het inhalen van achterstanden op het gebied van Papiamentu in het onderwijs een prioriteit vormt. Daarnaast is overeengekomen gezamenlijk te investeren in de ontwikkeling van een cursus literaire vertalingen voor Aruba, Bonaire en Curaçao. Hiermee wordt beoogd zowel de kwaliteit van literaire vertalingen als de beschikbaarheid van Papiamentstalige literatuur te bevorderen en de culturele samenwerking binnen het Papiamentstalige taalgebied verder te versterken.

III. NEDERSAKSISCH

Voor de rapportage omtrent het Nedersaksisch hebben de volgende taalorganisaties, instellingen en overheden gereageerd op het verzoek om input aan te leveren: Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers, Erfgoed in Groningen, Huus van de Toal, Overijsselacademie, Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Rijksuniversiteit Groningen, Gemeente Bunschoten, Gemeente Ooststellingwerf, Gemeente Urk, Gemeente Weststellingwerf, Provincie Drenthe, Provincie Flevoland, Provincie Fryslân, Provincie Gelderland, Provincie Groningen en Provincie Overijssel. De geleverde input is op directe en indirecte wijze meegenomen in onderstaande rapportage met betrekking tot de Nedersaksische taal. Over het algemeen hebben de organisaties input geleverd over hun activiteiten aangaande het Nedersaksisch en aangegeven waar volgens hen de grootste aandachtspunten voor het Nedersaksisch liggen.

Implementatie van deel II van het Handvest

Artikel 7.1.a erkenning van de taal als uiting van culturele rijkdom

In 2018 sloot het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Fryslân en de gemeenten Weststellingwerf en Ooststellingwerf het convenant Nedersaksisch. Sinds de ondertekening van het convenant Nedersaksisch (2018) is door het Rijk, provincies en betrokken gemeenten gezamenlijk uitgesproken dat het Nedersaksisch een wezenlijk, volwaardig en zelfstandig onderdeel vormt van de taalsystematiek binnen Nederland. Het convenant fungeert als bestuurlijk kader om het gebruik en behoud van het Nedersaksisch te bevorderen. Daarnaast wordt het Nedersaksisch binnen provinciaal cultuur- en erfgoedbeleid ondersteund via streektaalorganisaties en (boven)regionale projecten. In 2023 zijn de provincie Flevoland en de gemeenten Urk en Bunschoten toegetreden tot het convenant.

De betrokken provincies en BZK erkennen het Nedersaksisch als een levende regionale taal en als onderdeel van een bredere cultuurhistorie. Taal en cultuur zijn daarbij onlosmakelijk met elkaar verbonden: de taal draagt verhalen, geschiedenis, waarden en gemeenschapsgevoel en krijgt betekenis in gebruik en context. Provinciale en gemeentelijke overheden in het Nedersaksisch taalgebied hebben in hun cultuurnota's uitvoering gegeven aan het Nedersaksisch. De wijze waarop uitvoering wordt gegeven verschilt per provincie, aansluitend bij de regionale context, geschiedenis en behoeften. Zo is in sommige gevallen (aanzienlijk) meer budget ter beschikking gesteld.

De erkenning is stevig verankerd in intentie en samenwerking, maar het dagelijks gebruik van de taal blijft onder druk staan. Bij de personen onder de 50 jaar oud beheerst minder dan 50% de taal en wordt het bij circa 15% van de mensen als thuistaal gebruikt.³ Daarnaast wordt door de stuurgroep Nedersaksisch geconstateerd dat beleidsmatige aandacht vaak afhankelijk is van bestuurlijke en ambtelijke prioriteiten, en kennis over het Nedersaksisch niet altijd structureel geborgd is waardoor aansluiting met werkveld/sprekersveld soms wordt gemist. Dit leidt tot verschillen in continuïteit en uitvoering.

Artikel 7.1.b verzekeren dat bestaande of nieuwe bestuurlijke indelingen geen belemmeringen vormen voor de bevordering van de taal

De betrokken overheden dragen er zorg voor dat bestaande of nieuwe bestuurlijke indelingen geen belemmering vormen voor de bevordering van het Nedersaksisch. Provincies stemmen beleid en uitvoering waar nodig onderling af en werken samen met gemeenten en regionale partners. Daarbij wordt erkend dat het Nedersaksisch een historisch gegroeid taal- en cultuurgebied beslaat dat bestuurlijke grenzen overstijgt. Er zijn geen voorgenomen nieuwe bestuurlijke indelingen die een belemmering vormen voor de taal. Vanuit de provincies bestaat een ambtelijk en bestuurlijk overleg over het Nedersaksisch. Binnen de convenantpartners is naar aanleiding van de groei besloten te werken met een ambtelijke kopgroep die het werk namens de volledige ambtelijke werkgroep voorbereidt. De streektaalorganisaties zelf hebben zich sinds 2020 verenigd in een overkoepelende stuurgroep Nedersaksisch. De stuurgroep overlegt periodiek met de coördinerende Nedersaksische overheid, momenteel de provincie Groningen.

³ [Examining maintenance and shift in regional language populations: the case of Frisian and Low Saxon in the Netherlands](#)

Doordat bij het Nedersaksisch meerdere provincies betrokken zijn, blijkt het in de praktijk soms lastig om tot samenwerking te komen. Zo wordt voor de financiering van initiatieven vanuit verschillende (provinciale) overheden toezeggingen vereist en deze komen daardoor lastig van de grond. De provincie Groningen betaalt bijvoorbeeld het wetenschappelijke onderzoek naar het Nedersaksisch/Gronings, waardoor het onderzoek naar deze variant een zwaartepunt heeft. Een situatie waarin het wetenschappelijk onderzoek gefinancierd zou worden door het Rijk (en/of alle Nedersaksische provincies gezamenlijk) wordt als wenselijk gezien door de betrokken medeoverheden en (taal-)instellingen. De huidige situatie laat daarentegen al zien dat universiteiten en hogescholen een bijdrage van het ministerie van OCW ontvangen in de vorm van een lumpsum en vervolgens zelf beslissen over hoe zij de middelen inzetten voor hun onderwijs en onderzoek. Uitbreiding van dit onderzoek is dus mogelijk, mits kennisinstellingen daar zelf toe besluiten.

Daarnaast kan provinciaal taalbeleid in sommige bestuurlijke contexten verschillende effecten hebben op de zichtbaarheid en ondersteuning van erkende streek- en minderheidstalen. Een voorbeeld hiervan is de situatie in Fryslân met betrekking tot het Stellingwerfs. In de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf wordt van oudsher het Stellingwerfs gesproken, een taalvariant die behoort tot de Nedersaksische taalfamilie. De gemeenten ervaren echter dat het Stellingwerfs onder druk staat, zowel in het dagelijks gebruik als op school. Ze merken op dat het provinciale taalbeleid in Fryslân gericht is op het Fries en de streektaalen in de provincie Fryslân. Daarbij is het onderscheid dat het Fries een officiële taal is in Fryslân conform de Wet gebruik Friese taal. Daarnaast is het Fries erkend onder Deel III van het Europees Handvest. Beide brengen verplichtingen met zich mee die niet gelden voor de andere streektaalen. Die verplichtingen dient de provincie conform de wetgeving en de Europese verdragen na te komen. Het Nedersaksisch, dat erkend is onder Deel II, heeft daarentegen weer een hogere erkenning dan andere Friese streektaalen als het Bildts, Stadsfries of Kollumerpompsters (die niet erkend zijn onder het Handvest). De gemeenten Oost- en Weststellingwerf en de provincie Fryslân zijn met elkaar in gesprek over wie eerstverantwoordelijk is op het gebied van streektaalbeleid, waarvan de huidige uitkomst is dat de gemeenten zelf de grootste inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid hebben. De provincie is expliciet niet de eerstverantwoordelijke, maar ondersteunt de streektaalen wel. In alle relevante subsidieregelingen staat expliciet opgenomen dat waar Fries staat, de aanvraag ook gedaan kan worden voor een in Fryslân gebruikte streektaal. Ook ontvangen streektaalorganisaties zoals voor Het Bildts en het Stellingwerfs al decennia structureel subsidie.

De betrokken medeoverheden geven aan dat deze situatie illustreert hoe bestuurlijke indelingen en beleidskeuzes van invloed kunnen zijn op de wijze waarop verschillende erkende streek- en minderheidstalen binnen een regio worden ondersteund en gepositioneerd, en waar de meningen uiteen kunnen lopen over de effectiviteit van het beleid. Tegelijkertijd benadrukt dit volgens hen het belang van aandacht voor de aanwezige taalkundige diversiteit binnen bestuurlijke regio's, zodat rekening kan worden gehouden met de verschillende talen die er worden gesproken. Deze afweging blijft een relevant aandachtspunt binnen het bredere taalbeleid.

Artikel 7.1.c vastberaden optreden ter bevordering van het Nedersaksisch

Naast het in 2018 gesloten convenant Nedersaksisch wordt de taal specifiek benoemd in cultuurnota's en uitvoeringsprogramma's van de betrokken provincies. De betrokken provincies treden actief en structureel op ter bevordering van het Nedersaksisch, onder meer via ondersteuning van taal- en cultuurorganisaties, erfgoedinstellingen, educatieve projecten, mediaproducties en publieksactiviteiten. De inzet is gericht op het vergroten van zichtbaarheid, waardering en overdracht van het Nedersaksisch, met mensen en gemeenschappen als dragers van taal en cultuur.

In de specifieke cultuurnota's en uitvoeringsprogramma's van de betrokken provincies en gemeenten is onder andere het volgende opgenomen:

- Gelderland: het bevorderen van het Nedersaksisch is opgenomen als een beleidsdoel in de Beleidskader Erfgoed en Cultuur (2024)⁴ en het Gelders programma Erfgoed en Cultuur (2024)⁵. Via de opdracht aan Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers worden onder andere lezingen,

⁴ [Beleidskader Erfgoed en Cultuur](#)

⁵ [Gelders programma Erfgoed en Cultuur](#)

cursussen en literatuur aangeboden aan de inwoners van Gelderland en worden interessante activiteiten georganiseerd.

- Overijssel: de inzet op de Nedersaksische taal en cultuur is opgenomen in de cultuurnota 2025-2028, inclusief een opdracht aan de OverijsselAcademie waarin onder andere workshops en cursussen worden aangeboden, video's, een podcast en educatieve content wordt geproduceerd.⁶
- Drenthe: de inzet voor het Drents en het Nedersaksisch is meegenomen in de cultuurnota 2025-2028⁷, inclusief een opdracht aan het Huus van de Taol als provinciale steuninstelling. Jongeren zijn de belangrijkste streektaaldoelgroep. De provincie moedigt culturele projecten aan die bijdragen aan het levend houden van de streektaal, bijvoorbeeld in film, theater of andere culturele activiteiten die de streektaal als inspiratiebron hebben.
- Groningen: het bevorderen van het Nedersaksisch is als beleidsdoel opgenomen in het Uitvoeringsprogramma 2025-2028, inclusief een opdracht aan Erfgoed in Groningen.⁸
- Fryslân: Fryslân voert een breed beleid ten aanzien van meertaligheid. Dat beleid is opgenomen in de Taalnota Fansels Frysk. In de taalnota zijn, mede naar aanleiding van een aangenomen amendement in Provinciale Staten, meerdere passages opgenomen ten aanzien van streektaalbeleid. Hieronder valt ook het Stellingswerfs.⁹
- Gemeente Ooststellingwerf heeft een nota integraal taalbeleid Fries en Stellingwerfs in voorbereiding, uitgaande van de taalgrens die door de gemeente stroomt (rivier de Tjonger). Daarnaast ondersteunen zowel Oost- als Weststellingwerf actief meerdere taalinitiatieven en leveren ze een structurele financiële bijdrage aan het taalinstituut Stellingwarver Schrieversronte.

De regionale convenantpartners zetten in op het bevorderen van het Nedersaksisch via zichtbaarheid in cultuur, erfgoed, onderwijsprojecten en nieuwe media. Voorbeelden zijn streektaalactiviteiten en ondersteuning van streektaalinstellingen (zoals Huus van de Taol, Erfgoed in Groningen, SSR en Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers) en acties rond bijvoorbeeld de "streektaelmaond". Wat betreft financiële ondersteuning heeft het Rijk vanuit het ministerie van BZK in de afgelopen vijf jaar een eenmalige bijdrage van € 75.000 beschikbaar gesteld voor het behoud en de bevordering van het Nedersaksisch.

Artikel 7.1.d vergemakkelijking en/of aanmoediging van het gebruik van de taal, in gesproken en geschreven vorm, in het openbaar leven (bijvoorbeeld onderwijs, justitiële autoriteiten, bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten, media, culturele activiteiten en voorzieningen, economisch en sociaal leven en/of grensoverschrijdende uitwisselingen) en het particuliere leven

De convenantpartners stimuleren gebruik van het Nedersaksisch in meerdere domeinen, onder meer via onderwijs, media, culturele projecten, maatschappelijke initiatieven en modernisering/digitalisering. Een voorbeeld van domein-overstijgende samenwerking is de Proeftuin Meertaligheid (2017-2024), waarin provincie-overstijgende producties met streektalen zijn ontwikkeld en een breed publiek (waaronder jongeren) is bereikt. Daarnaast draagt het gezamenlijke Project Spraaktechnologie (RUG) bij aan het versterken van gebruiksmogelijkheden in het digitale domein (zoals tekst-naar-spraak en spraakherkenning), waarmee de taal beter toepasbaar wordt in moderne communicatievormen. De stuurgroep en convenantpartners zien dat gebruik van het Nedersaksisch in het openbaar domein op onderdelen toeneemt. Met name in symbolische (plaatsnaamborden) en culturele contexten (podiumkunsten). Ze merken op dat structureel gebruik in bestuurlijke communicatie, publieke dienstverlening, zorg en welzijn nog geen vanzelfsprekendheid is. Daarnaast laten ervaringen uit de praktijk zien dat laagdrempelige maatregelen, zoals zichtbaarheid in de openbare ruimte en praktische hulpmiddelen voor professionals, een groot maatschappelijk effect kunnen hebben op herkenning, normalisering en acceptatie. De uitdaging is met name om de inzet duurzamer en structureler te organiseren.

⁶ [Cultuur- en Erfgoedbeleid Overijssel - Morgen wacht niet](#)

⁷ [Cultuurnota Provincie Drenthe 2025-2028](#)

⁸ [Uitvoeringsprogramma cultuur 2025-2028 Provincie Groningen](#)

⁹ [Taalnota Fansels Frysk 2025-2028](#)

Illustratieve praktijkvoorbeelden

In verschillende provincies krijgt de bevordering van het Nedersaksisch in het openbare domein op uiteenlopende wijze vorm, passend bij regionale context en beleidskeuzes. De onderstaande voorbeelden zijn illustratief en niet uitputtend.

Zo wordt in Drenthe het gebruik van het Nedersaksisch zichtbaar gemaakt via onder meer tweetalige plaatsnaamborden en mediaproducties waarin het Drents als vanzelfsprekende omgangstaal wordt gebruikt. Dit draagt bij aan herkenning en normalisering van de taal in het openbare domein.

In Overijssel ligt het accent op het verbinden van taal aan erfgoed, geschiedenis en verhalen van plekken en gemeenschappen. Door het Nedersaksisch te positioneren binnen een bredere cultuurhistorische context wordt de taal toegankelijk gemaakt voor een breed publiek, ook voor mensen die de taal niet actief spreken.

In Gelderland wordt met projecten en activiteiten het Nedersaksisch gestimuleerd: in het onderwijs, via muziek, met volwasseneneducatie, in de zorg en via een stimuleringsfonds waarmee aanvragen gedaan kunnen worden ter bevordering van het gebruik en behoud van het Nedersaksisch. De Veluwe en Achterhoekse taal en cultuur worden behouden door het gebruik en door het door te geven.

Artikel 7.1.e instandhouding en ontwikkeling van banden, op de door dit Handvest bestreken terreinen, tussen groepen die de taal gebruiken in de Staat; totstandkoming van culturele betrekkingen met groepen die andere talen gebruiken

Zowel via de Stuurgroep Nedersaksisch (bestaande uit streektaalorganisaties) als de Convenantpartners Nedersaksisch (bestaande uit de overheden: gemeenten, provincies en BZK) vindt samenwerking plaats tussen de verschillende betrokken overheden en organisaties met oog op de ontwikkeling en het behoud van het Nedersaksisch. Tussen de convenantpartners vindt een periodiek bestuurlijk en ambtelijk overleg plaats. Momenteel ligt het voorzitterschap van dit overleg bij de provincie Groningen. Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is deelnemer van het ambtelijk overleg. Het convenant faciliteert interregionale samenwerking en kennisdeling tussen Nedersaksische gebieden via structurele overlegtafels, gezamenlijke werkconferenties en provincie-overstijgende projecten. De Proeftuin Meertaligheid (2022) en de Werkconferentie Nedersaksisch (2022) hebben bijgedragen aan uitwisseling van goede voorbeelden en netwerkvorming tussen overheden, taalinstellingen en experts.

Provinciale streektaalorganisaties werken samen binnen de Stuurgroep Nedersaksisch. Deze provinciale organisaties zijn ieder voor zich verbinder van lokale initiatieven en netwerken. De stuurgroep komt structureel viermaal per jaar bijeen en fungeert in de praktijk als gezamenlijk overleg- en afstemmingspunt richting het ambtelijke apparaat van de betrokken overheden. Binnen dit kader vindt uitwisseling plaats over beleid, uitvoering en gezamenlijke aandachtspunten rond het Nedersaksisch. De leden van de Stuurgroep Nedersaksisch onderhouden goede banden met collega-instellingen in Friesland en Limburg. In deze interregionale contacten worden ervaringen gedeeld over taalbeleid, onderwijs, zichtbaarheid in het openbaar domein en de praktische toepassing van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden.

Naast de samenwerking binnen het Nedersaksisch taalgebied vindt op nationaal en op grensoverschrijdend niveau een bredere samenwerking plaats tussen professionele taal- en streektaalinstellingen. De Stichting Nederlandse Dialecten (SND) is hierbij een belangrijk overlegorgaan voor streektaalbeleid, waarin streektaalbeleidsmakers en taalwetenschappers uit Nederland en Vlaanderen participeren. Zo wordt het Nedersaksisch gepositioneerd als open en inclusief erfgoed binnen een meertalige samenleving en worden verbindingen gelegd tussen mensen, regio's en talen.

Artikel 7.1.f voorzien in vormen en middelen voor het onderwijs in en de bestudering van de taal op alle daarvoor in aanmerking komende niveaus

Voorschoolse educatie

In het zevende evaluatierapport (2024) riep COMEX de Nederlandse regering op om het gebruik van het Nedersaksisch te stimuleren in voorschoolse educatie. Het is belangrijk dat kinderen zo jong mogelijk taalvaardig worden. Daarom wordt dit al opgepakt in de voorschoolse periode. Het Rijk geeft ruimte in de wet om het Nedersaksisch in de voorschoolse educatie aan te bieden, maar het is aan provincie, gemeenten en kindercentra hun tweetalige aanbod vorm te geven. Het Nedersaksisch mag naast het Nederlands mede als voertaal worden gebruikt. Het Nedersaksisch is voor kinderen een belangrijke taal om mee te komen met hun omgeving. Bovendien helpt meertaligheid kinderen om beter te begrijpen hoe taal werkt en helpt het om gemakkelijker patronen in nieuwe talen te herkennen. Tot slot kan op deze manier goed worden aangesloten bij de doorlopende leerlijn naar het primair onderwijs.

Primair en voortgezet (speciaal) onderwijs

In het zevende evaluatierapport riep COMEX ook de Nederlandse regering op om een strategie voor te bereiden om het onderwijs in en over het Nedersaksisch als vak op alle niveaus te garanderen binnen het onderwijs. Recent zijn de kerndoelen (Nederlandse) taal voor het funderend onderwijs vernieuwd waarin verschillende talen en taalvariëteiten een expliciete plek hebben gekregen.¹⁰ Hiermee wordt het voor scholen wettelijk verplicht om hier aandacht aan te besteden en bewustwording over te creëren, waaronder bijvoorbeeld het Nedersaksisch, omdat het onderdeel is geworden van het landelijke curriculum.¹¹

De vernieuwde kerndoelen (Nederlandse) taal zijn 1 augustus 2026 in werking getreden. Verder biedt de Nederlandse onderwijswetgeving, zoals in eerdere rapportages aangegeven, al de mogelijkheid tot het gebruik van het Nedersaksisch in het onderwijs. Scholen hebben de vrijheid om hier zelf voor te kiezen maar kan onderwijs in het Nedersaksisch niet worden verplicht. Met de erkenning van het Nedersaksisch onder deel II van het Europees handvest is de overheid namelijk alleen verplicht om geen belemmeringen voor het gebruik van deze taal in wet- of regelgeving op te nemen.

De betrokken provincies hebben voor het Nedersaksisch geen wettelijke taak in het onderwijs, maar zoeken wel naar manieren om het gebruik van het Nedersaksisch binnen het onderwijs te stimuleren. Organisaties binnen de Stuurgroep Nedersaksisch ontwikkelen lesmateriaal, verzorgen gastlessen en ondersteunen onderwijsprofessionals. Daarbij is aandacht voor zowel taalvaardigheid als voor cultuur, geschiedenis en de hedendaagse betekenis van het Nedersaksisch. De inzet richt zich – naast actief taalgebruik – op bewustwording, herkenning en waardering.

Onderwijs wordt door zowel de convenantpartners als door de Commissie van Deskundigen nadrukkelijk gezien als essentieel voor taalbehoud. In 2023 is een Kamermotie aangenomen die de regering oproept om in overleg met wetenschappers en samen met provincies zich in te zetten voor onderwijs in streektaalen. Op basis hiervan heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen het ministerie van OCW, het SONT, de stuurgroep Nedersaksisch en de voorzitter van de vereniging Levende Talen Nedersaksisch over het Nedersaksisch in het onderwijs en het project 'Onwies Nedersaksisch'. Dit was een zeer positieve bijeenkomst waarbij de betrokkenen zijn geweest op de vernieuwde kerndoelen. Het ministerie van OCW gaat de komende periode weer met hen in gesprek over de implementatie van de vernieuwde kerndoelen en bewustwording over de wettelijke ruimte die scholen al hebben.

¹⁰ [Kerndoelen Nederlands \(2026\)](#)

¹¹ Zie kerndoel 1: De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving en doelzin A: De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving. Hierbij gaat het onder meer om "...ruimte bieden aan verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen." Of kerndoel 7: de leerling verkent het gebruik van taal. En doelzinnen A en B: A: De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit. B: De leerling verkent taalvariatie en taalverandering in het Nederlandse taalgebied. Hierbij gaat het onder meer om verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot hoe je wilt overkomen en tot welke groepen je wilt behoren: talen en taalvariëteiten, gebaren, lichaamstaal en om verkennen van verschillende taalvariëteiten van het Nederlands: school- en vaktaal, groeps- en streektaalen.

Op dit moment laat de praktijk zien dat al incidenteel onderwijs aangeboden wordt rondom de streektaal in het primair onderwijs, waarbij scholen gebruik maken van lesmaterialen en programma's die door streektaal- en erfgoedorganisaties zijn ontwikkeld. Jaarlijks wordt in maart een tijdschrift genaamd *Wiesneus* verspreid onder de deelnemende scholen in het Nedersaksische taalgebied. Daarbuiten zijn er losse initiatieven van de verschillende streektaalorganisaties. De app en lesprogramma "Van Old naor Jong" voor het Gronings (gefinancierd in 2019 door Google en gelanceerd in oktober 2021), is bijv. in 2022 i.s.m. de Nationale Wetenschapsagenda, de organisatie van de Zwarte Cross (Alles Komt Goed B.V.) en Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers ook voor het Achterhoeks ontwikkeld ("Van Old naor Jong: Achterhooks"). Meest veelbelovend is de ontwikkeling van het MOI-project (per 2026) in Groningen en Noord-Drenthe als onderdeel van de Sociale Agenda voor *Nij Begun*. Hierin wordt een doorlopende leerlijn voor het Gronings en Noord-Drents voor het primair onderwijs ontwikkeld met ondersteuning door digitale technologie. Dit gebeurt vanuit het perspectief van meertaligheid. Hierdoor komt er geen extra druk bij scholen, maar worden zij uitgedaagd om op een structurele manier reguliere lessen in streektaal aan te bieden. Daarnaast zijn er in het voortgezet onderwijs projecten en gastlessen waarin streektaal, literatuur, poëzie en media in het Nedersaksisch worden ingezet om leerlingen kennis te laten maken met taal en cultuur.

MBO en HBO

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs is aandacht voor het Nedersaksisch incidenteel en veelal projectmatig. In het hoger onderwijs ligt de focus vooral op de pabo's en lerarenopleidingen, waar in verschillende regio's aandacht wordt besteed aan het Nedersaksisch in relatie tot taalontwikkeling, cultuur en regionale identiteit. De Stuurgroep Nedersaksisch geeft aan dat het onderwijsaanbod gering is, mede door het ontbreken van een structurele landelijke verankering.

Universitair onderwijs

Er is geen specifiek onderwijs op het gebied van het Nedersaksisch op universitair niveau (bachelor of master). Er is een bijzondere leerstoel op het gebied van Nedersaksische/Groningse Taal en Cultuur aan de Rijksuniversiteit Groningen (geen andere Nederlandse universiteit heeft onderzoek op het gebied van het Nedersaksisch). De taken die hieronder vallen beperken zich tot onderzoek (ook vanwege de beperkte aanstellingsomvang: 1 dag per week). De ruimte op de universiteit voor onderwijs op het gebied van het Gronings en Nedersaksisch is daarnaast afgenomen doordat het instellingsbestuur besloten heeft de bacheloropleiding Minorities and Multilingualism aan de Faculteit der Letteren van de RUG (waarbinnen ruimte was voor studenten om te werken aan regionale talen) op te heffen. Fries was oorspronkelijk ondergebracht bij deze bacheloropleiding Minorities and Multilingualism, maar werkt inmiddels (via de ondertekening van het convenant bachelorprogramma Friese taal en cultuur in juli 2025) samen met de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur. Door de samenwerking met Nederlands is een volledige bacheloropleiding Fries met beperkte middelen (450.000 euro – 340.000 uit Rijksmiddelen en 110.000 euro vanuit de provincie) in de lucht te houden. Hetzelfde sjabloon zou mogelijk toegepast kunnen worden op het Nedersaksisch (en het Limburgs), aldus de aangeschreven partners.

Ondanks het feit dat het begrijpelijk is dat de aangeschreven partners de relatie legt met het convenant voor de bachelor Fries, is het om verschillende redenen niet mogelijk om deze inzet door te trekken naar het Nedersaksisch (en het Limburgs). De wettelijke basis is anders, aangezien het Fries is erkend onder deel III van het Handvest, en het Nedersaksisch (en Limburgs) onder deel II. Vervolgens is voor het Fries artikel 8.e.ii geratificeerd voor het hoger onderwijs. Dit betekent dat de overheid zich heeft verplicht voorzieningen te verschaffen voor de bestudering van de taal als vak in het universitaire onderwijs. Bovendien is in navolging van het KNAW-rapport "*De toekomst van de Frisistiek*" een amendement ingediend om vanuit het Rijk structureel €340.000,- beschikbaar te stellen voor deze bachelor. Dit is zeer uitzonderlijk. De RUG heeft zelf aangegeven bereid te zijn om deze bachelor te ontwikkelen en aan te bieden met de aanvullende middelen die zijn vrijgemaakt vanuit de overheid. Dit is een belangrijk gegeven gezien het feit dat de autonomie voor het starten van een opleiding wettelijk gezien bij de hogescholen en universiteiten zelf ligt. Universiteiten en hogescholen ontvangen de bijdrage van OCW in de vorm van een lumpsum en beslissen zelf over hoe zij de middelen inzetten voor hun onderwijs en onderzoek. Met de erkenning van het Nedersaksisch/Limburgs onder deel II heeft de overheid zich verplicht om geen belemmeringen voor het gebruik van deze talen in wet- of regelgeving op te nemen. Dit doet de overheid ook niet. In artikel 7.2 van de Wet op hoger onderwijs en wetenschap is bepaald dat onderwijs dat gegeven wordt in een andere taal dan het Nederlands mogelijk is. Uiteraard staat het de bekostigde universiteiten

en hogescholen in Nederland vrij om onderwijs naar de Nedersaksische en Limburgse taal en cultuur te verzorgen vanuit de rijksbijdrage die zij van het ministerie van OCW ontvangen.

Artikel 7.1.g verschaffen van voorzieningen om degenen (ook volwassenen) die de taal niet spreken in staat te stellen deze taal te leren

De Nedersaksische overheden ondersteunen diverse initiatieven van taalorganisaties die volwassenen in staat stellen de taal te leren. In de regio's worden cursussen en publieksactiviteiten aangeboden via provinciale taalinstellingen en steunpunten (bijvoorbeeld het Huus van de Taol, het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers en het Erfgoed in Groningen). Daarnaast worden moderne middelen ingezet, waaronder online aanbod zoals de MOOC Gronings (toelichting in onderstaande paragraaf). Deelname aan deze cursussen, workshops, lezingen of laagdrempelige publieksactiviteiten is vrijwillig en gericht op toegankelijkheid, positieve beleving en betrokkenheid bij taal en cultuur.

Het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers biedt taallessen aan voor volwassenen in de vorm van een cursus Achterhoeks. Daarnaast kunnen volwassenen cursussen volgen bij Erfgoed in Groningen om het Gronings te leren. Deze gaan echter niet veel verder dan een basisniveau. De gemiddelde leeftijd van de cursusdocenten wordt steeds hoger. De Nedersaksische overheden geven aan dat opleiding van nieuwe docenten (bijvoorbeeld via een universitaire bacheloropleiding Nedersaksisch) noodzakelijk is om continuïteit te kunnen bieden. De Rijksuniversiteit Groningen heeft samen met Erfgoed in Groningen een laagdrempelige *Massive Open Online Course* (MOOC) ontwikkeld (gefinancierd door een externe stichting), waarin geïnteresseerden in aanraking komen met het Gronings aan de hand van een *road trip* van twee jonge sprekers van het Gronings. Deelname is gratis en mogelijk via www.groningsleren.nl. Er hebben zich inmiddels ruim 800 deelnemers aangemeld voor de cursus. Deze cursus heeft daarnaast de Impactprijs 2025 van de Faculteit der Letteren van de RUG gewonnen.

Artikel 7.1.h bevordering van studie en onderzoek van de taal aan universiteiten of gelijkwaardige instellingen

De Rijksuniversiteit Groningen heeft met steun van de Provincie Groningen sinds 2018 een bijzonder hoogleraar Gronings/Nedersaksisch aangesteld, prof. Dr. Martijn Wieling. De eerste termijn van vijf jaar is in 2023 verlengd en loopt af per mei 2028. Via financiering van de Provincie Groningen en bijdragen van de Rijksuniversiteit Groningen en de Faculteit der Letteren, wordt door hem en zijn collega's en promovendi en postdocs onderzoek gedaan op het gebied van het Nedersaksisch/Gronings. Dit onderzoek richt zich voor een belangrijk deel op onderzoek naar en ontwikkeling van taal- en spraaktechnologie van het Nedersaksisch.

Op het gebied van spraaktechnologie is vanuit de leerstoel (geïnitieerd door prof. dr. Goffe Jensma) de corpusapplicatie *WoordWaark*¹² ontwikkeld en verbeterd, die ook als blauwdruk gebruikt kan worden voor andere minderheidstalen. Daarnaast is dr. Martijn Bartelds op 16 november 2023 *cum laude* gepromoveerd op een proefschrift waarin hij spraaktechnologie voor het Nedersaksisch heeft ontwikkeld en is dr. Wietse de Vries op 6 juni 2024 gepromoveerd op een proefschrift waarin hij taaltechnologie heeft ontwikkeld voor talen zoals het Nedersaksisch. Via een in 2024 verkregen subsidie van de vijf Nedersaksische provincies (€ 20.000 per provincie, en € 65.000 subsidie van de Rijksoverheid) voor het Project Spraaktechnologie is Wietse de Vries sinds september 2024 aangesteld als postdoctoraal onderzoeker om spraaktechnologie voor het hele Nedersaksische taalgebied in Nederland te ontwikkelen. In dit project wordt samengewerkt met de streektaalorganisaties in de verschillende Nedersaksische provincies. Dit project zal eindigen in 2028.

Op het gebied van het analyseren van de verandering van het Nedersaksisch, zowel qua aantal sprekers, als qua taal zelf, werkt sinds oktober 2022 promovenda Hedwig Sekeres bijvoorbeeld aan een proefschrift welke zich richt op de verandering van het Gronings, maar ook hoe mensen die het Gronings op latere leeftijd leren zich verhouden tot de taal. Ook dr. Wilbert Heeringa, gedetacheerd vanuit de Fryske Akademy, werkt aan onderzoek naar de historische verandering van het Gronings (ook in relatie tot het Fries). Dr. Raoul Buurke is op 13 februari 2025 gepromoveerd op onderzoek naar verandering in het (gebruik van) Nedersaksisch en Fries. Hij vond in zijn proefschrift dat het

¹² Zie: www.woordwaark.nl

gebruik van het Nedersaksisch zeer sterk afneemt, vooral doordat ouders het Nedersaksisch nagenoeg niet doorgeven aan hun kinderen, en hij vond in zijn onderzoek ook dat bij (ruim 85% van de) sprekers van de taal onvoldoende besef is dat het dialect dat ze spreken een dialect van een andere taal dan het Nederlands is. Hij adviseert daarom in zijn proefschrift (p. 165): *"The findings regarding parental language transmission in particular show that if more positive language attitudes are fostered among Low Saxon speakers, language maintenance may follow suit. The Low Saxon speaker population itself must carry the responsibility for improving language attitudes, but the government should also be encouraged to follow through on its commitments to maintaining and promoting linguistic diversity and promoting positive language attitudes toward Low Saxon wherever possible. The more favorable situation of Frisian shows that this non-trivial task is achievable."*

Naast het onderzoek naar de taal, wordt binnen de bijzondere leerstoel door dr. Maarten Zwiers en promovenda Mariska van der Velde onderzoek gedaan naar de geschiedenis en cultuur (bijv. gebruik van de taal in muziek en de rol van de taal binnen het bredere culturele erfgoed van de regio). In dit onderzoek wordt aandacht besteed aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken, bijvoorbeeld de relatie tussen streektaal en (collectieve) identiteit. Terwijl het aantal onderzoekers op het gebied van het Nedersaksisch ruim is, is hierbij een kanttekening te plaatsen. Veel van de onderzoeksprojecten zijn incidenteel en worden gefinancierd via het algemene onderzoeksbudget vanuit de Rijksuniversiteit Groningen. Vanwege afnemende financiering, zijn deze mogelijkheden echter afgenomen, dus zal het aantal promovendi ook afnemen. Daarnaast wordt het onderzoek binnen de bijzondere leerstoel enkel gefinancierd vanuit de Provincie Groningen (waarbij ook de Rijksuniversiteit Groningen en de Faculteit der Letteren bijdragen). Daartoe heeft het onderzoek naar het Gronings (binnen het Nedersaksisch) een zwaartepunt. Vanuit de aangeschreven partners wordt aangegeven dat het wenselijk zou zijn dat dit onderzoek gefinancierd werd door het Rijk (en/of alle Nedersaksische provincies gezamenlijk), zodat iedere variant evenveel aandacht binnen het onderzoek kan krijgen. Daardoor zouden bijvoorbeeld Groningse initiatieven zoals de online database *WoordWaark*, of de MOOC ook voor andere varianten ontwikkeld kunnen worden. Echter laat de huidige situatie zien dat universiteiten en hogescholen een bijdrage van het ministerie van OCW in de vorm van een lumpsum en vervolgens zelf beslissen over hoe zij de middelen inzetten voor hun onderwijs en onderzoek. Uitbreiding van dit onderzoek is dus mogelijk, mits kennisinstellingen daar zelf toe besluiten.

Artikel 7.1.i bevordering van internationale uitwisselingen, op de door het Handvest bestreken terreinen, voor de taal

Internationale samenwerking binnen het Nedersaksisch taalgebied wordt bevorderd via culturele projecten, kennisdeling en contacten met aangrenzende regio's in Duitsland, waarbij taal, cultuur en erfgoed in samenhang worden benaderd. In het bijzonder werken de provincies Gelderland en Overijssel samen met het *Landschaftsverband Westfalen Lippe* (Münster) met als doel afstemming over cultuur- en erfgoedbeleid, waaronder mogelijk ook activiteiten op het terrein van de streektaal (is nu nog in ontwikkeling). In de zomer van 2026 is een verkenning gestart naar een mogelijk grensoverstijgend project rondom het Nedersaksisch.

Artikel 7.2 wegnemen van alle ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur betreffende het gebruik van de taal

De betrokken overheden binnen de Stuurgroep Nedersaksisch zetten zich in om ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting of negatieve beeldvorming rond het gebruik van het Nedersaksisch tegen te gaan. Door erkenning, zichtbaarheid, educatie en representatie in media en onderwijs wordt gewerkt aan respect, begrip en culturele diversiteit. Het uitgangspunt van het Convenant Nedersaksisch is het bevorderen van gebruik en behoud zonder nieuwe wet- of regelgeving, door het benutten van bestaande mogelijkheden en samenwerking tussen overheden. Hiermee wordt beoogd dat het Nedersaksisch als erkende regionale taal binnen de geldende kaders gelijkwaardig kan worden ondersteund.

Artikel 7.3 kweken van onderling begrip tussen alle linguïstische groepen van het land; opnemen van de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in de doelstellingen van onderwijs en opleiding; aanmoedigen van massamedia om de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in hun doelstellingen op te nemen 12

De convenantpartners, stuurgroep en betrokken organisaties zetten in op zichtbaarheid, bewustwording en positieve waardering van het Nedersaksisch, onder meer via culturele projecten en onderwijsgerelateerde activiteiten. De Proeftuin Meertaligheid liet zien dat financiële stimulansen en samenwerking kunnen bijdragen aan bredere acceptatie van streektaal als artistieke en maatschappelijke meerwaarde.

Artikel 7.4 rekening houden met de behoeften en wensen naar voren gebracht door de groep die de taal gebruikt; in het leven roepen van een orgaan ten behoeve van het uitbrengen van advies aan de autoriteiten inzake alle aangelegenheden betreffende de taal

Bij de uitvoering van beleid wordt rekening gehouden met de behoeften en wensen van gebruikers, gemeenschappen en makers van het Nedersaksisch. Hierbij fungeert de Stuurgroep Nedersaksisch als een door het veld ingericht overleg- en adviesorgaan richting overheden. Binnen het convenant is structureel overleg ingericht via ambtelijke en bestuurlijke gesprekstafels, waarbij ook streektaalinstellingen periodiek worden betrokken. De kopgroep (provincies Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland en de gemeente Ooststellingwerf) vervult daarbij een rol in voorbereiding en agendering en vormt een eerste aanspreekpunt richting het Rijk. De Commissie van Deskundigen beveelt aan een orgaan op nationaal niveau in te richten voor belangenbehartiging en advisering van Nedersaksisch-sprekenden. Momenteel is een dergelijk orgaan nog niet opgericht.

IV. LIMBURGS

Voor de rapportage omtrent het Limburgs hebben de volgende taalorganisaties, instellingen en overheden gereageerd op het verzoek om input aan te leveren: Provincie Limburg, Actiecommissie Ongerwaeg nao Deil III, Hoes veur 't Limburgs, Sectie Levende Talen Limburgs, Leerstoel Taalcultuur in Limburg (Universiteit Maastricht), Veldeke Limburg, Vista College, Fontys Hogeschool, Zuyd Hogeschool en Huis voor de Kunsten Limburg. De geleverde input is op directe en indirecte wijze meegenomen in onderstaande rapportage met betrekking tot de Limburgse taal. Over het algemeen hebben de organisaties input geleverd over hun activiteiten aangaande het Limburgs en aangegeven waar volgens hen de grootste aandachtspunten voor het Limburgs liggen.

Implementatie van deel II van het Handvest

Artikel 7.1.a erkenning van de taal als uiting van culturele rijkdom

De grote waarde van het Limburgs is nadrukkelijk vastgelegd in het Provinciale Cultuur- en erfgoedbeleid. In het collegeprogramma van de Provincie Limburg voor de bestuursperiode 2019-2023 *Vernieuwend verbinden*¹³ stond opgenomen: "Onze provincie kent ook een rijk palet aan dialecten, maar deze zijn niet meer vanzelfsprekend of -schrijvend (...) Wij stimuleren een integrale, gezamenlijke streektaalaanpak vanuit de streektaalorganisaties" (p. 51/55). De uitvoering werd nader uitgewerkt in een tweetal Beleidsbrieven Erfgoed met elk een looptijd van twee jaar. De laatste van de twee is relevant voor de huidige periodieke rapportage. In deze *Beleidsbrief Erfgoed 2022-2023 'De kracht van erfgoed'*¹⁴ werd ingezet op een nieuwe projectsubsidieregeling met bijbehorend budget, netwerkvorming en de totstandkoming van een ondersteuningssamenwerking.

Ook in het collegeprogramma *Coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt'*¹⁵ staat de waarde van de Limburgse taal expliciet benoemd: "Het behoud en het stimuleren van de Limburgse taal is van groot belang. (...) We ondersteunen het gebruik en de instandhouding van de Limburgse taal. Als provincie stimuleren we dat kinderen hier al zo vroeg mogelijk mee in aanraking komen. Daarnaast verwachten we van het Rijk structurele ondersteuning" (p. 77). De Provincie heeft nieuwe, aanvullende, structurele middelen van 1,1 miljoen euro per jaar uit haar eigen budget vrijgemaakt voor de Limburgse taal. In het op het akkoord volgende Beleidskader Cultuur en *Erfgoed 2024-2027 Cultuur en erfgoed voor iedereen*¹⁶ wordt de Limburgse taal onder het cultuurbeleid opgenomen. Er staat aangekondigd dat er een separate aanpak voor Limburgse taal zal worden opgesteld om richting te geven aan de grotere ambitie.

Dit heeft geresulteerd in de eerste specifieke taalnota, het *Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 Same veur 't Limburgs*¹⁷, dat op 13 december 2024 unaniem werd vastgesteld door Provinciale Staten tijdens een vergadering die (voor het eerst) in het Limburgs plaatsvond. Over de 'culturele rijkdom' van de taal staat in het Uitvoeringsprogramma:

"Het Limburgs! De taal van ons hart. De taal die hoort bij de rijke Limburgse cultuur, en die het waard is om te behouden, in alle varianten. Niet alleen omdat de taal ons verbindt, maar

¹³ Provincie Limburg (2019). *Collegeprogramma 2019-2023. Vernieuwend Verbinden*. Te raadplegen via: <https://www.documentcloud.org/documents/6173678-Provincie-Limburg-Coalitieakkoord-2019/>

¹⁴ Provincie Limburg (2021). *Beleidsbrief Erfgoed 2022-2023. De kracht van erfgoed*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/48c836f1-efa0-430c-8b22-982903c8a5ea?documentId=68bc07c2-dae0-4064-b03e-a98815dc0391&agendaItemId=50aaeac6-2ac1-4fba-b874-885907342427>

¹⁵ Provincie Limburg (2023). *Coalitieakkoord 2023-2027. Elke Limburger telt*. Te raadplegen via: <https://www.limburg.nl/bestuur/coalitieakkoord-2023-2027/>

¹⁶ Provincie Limburg (2024). *Beleidskader 2024-2027. Cultuur en erfgoed voor iedereen*. Te raadplegen via: https://www.limburg.nl/publish/pages/7863/cultuur_en_erfgoed_voor_iedereen_beleidskader_2024-2027_1.pdf

¹⁷ Provincie Limburg (2024). *Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2024-2027. Same veur 't Limburgs*. Te raadplegen via: https://www.limburg.nl/publish/pages/8879/uitvoeringsprogramma_limburgse_taal_2025-2027.pdf

ook omdat het kunnen spreken van het Limburgs, en opgroeien met het Limburgs naast het Nederlands, belangrijke voordelen biedt. Dat is bekend. Maar we weten ook dat het gebruik van het Limburgs onder druk staat. De Provincie Limburg gaat daarom extra in de Limburgse taal investeren.” (p. 5)

Het Uitvoeringsprogramma gaat vervolgens in op de Provinciale uitgangspunten van beleid en uitvoering. Op basis hiervan wordt de ambitie voor 2030 neergezet: een Limburgse propositie richting het Rijk voor een Deel III erkenning van het Limburgs.

Het programma beschrijft de wijze waarop de bestaande en aanvullende middelen worden ingezet. Dit gebeurt in twee sporen: spoor A: ‘extra inzetten op Deel II’, en Spoor B: ‘voorwerk voor Deel III’. Beter voldoen aan Deel II is immers niet alleen wenselijk volgens de Commissie van Experts van de Raad van Europa, maar ook de beste opzet voor Deel III. De Provincie geeft aan de opgave niet alléén te kunnen klaren, en dat haar eigen inzet en middelen niet genoeg zijn om het Limburgs te behouden en versterken. Netwerkvorming (gemeenten, onderwijs, maatschappelijke sectoren) en lobby (Rijk, Europa) zijn belangrijke elementen van de aanpak. Provinciale Staten van Limburg heeft nadrukkelijk mede richting gegeven aan het Provinciaal taalbeleid middels moties 3033¹⁸ en 3045.¹⁹ Ook heeft de Provinciale Staten een eigen Staotecomité Limburgse taal naar Fries voorbeeld opgericht (motie 3120²⁰) om de belangen van de Limburgse taal in breedste zin van het woord te bevorderen. Daarmee laat de Provinciale Staten duidelijk zien een rol nemen in het versterken van de taalambitie.

Artikel 7.1.b. de eerbiediging van het geografisch gebied van elke regionale taal of taal van een minderheid ten einde te verzekeren dat bestaande of nieuwe bestuurlijke indelingen geen belemmering vormen voor de bevordering van de desbetreffende regionale taal of taal van een minderheid.

Geen verandering ten opzichte van de vorige rapportage.

Artikel 7.1.c. de noodzaak van vastberaden optreden ter bevordering van regionale talen of talen van een minderheid ten einde deze te beschermen.

De Provinciale beleidsperiodes die vallen onder de scope van deze periodieke rapportage kenmerken zich door een intensivering van de Provinciale aandacht en financiële inzet voor de Limburgse taal.

(I) Periode 2021-2023.

De Provincie Limburg heeft eind 2021 de Beleidsbrief Erfgoed 2022-2023 *De kracht van erfgoed* gepubliceerd.²¹ Hierin werd een ten opzichte van de voorgaande periode meer gestructureerde benadering van het beleidsdomein Limburgse taal gerealiseerd, ondersteund door een ophoging van het beschikbaar budget. Hiermee heeft de Provincie zijn voortrekkersrol zoals opgenomen in het Convenant Limburgse taal,²² dat in 2019 is gesloten met de minister van BZK, kracht bijgezet. De volgende specifieke acties zijn opgenomen en uitgevoerd:

¹⁸ Provinciale Staten van Limburg (2023). *Gewijzigde Motie 3033 Franssen c.s. inzake betreffende de Promotie en Bescherming van de Limburgse Taal.* Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/5849e96c-4ffb-413a-9ce3-a7b6fdd061c0>

¹⁹ Provinciale Staten van Limburg (2024). *3e Gewijzigde Motie 3045 Wolters c.s. inzake Óngerwaeg nao deil III.* Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/b9c297b0-32e2-4423-b1f7-e96f0f1aa9f2>

²⁰ Provinciale Staten van Limburg (2024). *Motie vreemd 3120 Absil c.s. inzake instellen Staotecomité Limburgs Statencomité Limburgs.* Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/6a5a4214-a17f-4b44-8aa4-337afc15450d>

²¹ Provincie Limburg (2021). *Beleidsbrief Erfgoed 2022-2023. De kracht van erfgoed.* Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/48c836f1-efa0-430c-8b22-982903c8a5ea?documentId=68bc07c2-dae0-4064-b03e-a98815dc0391&agendaItemId=50aaeac6-2ac1-4fba-b874-885907342427>

²² Minister van BZK en Provincie Limburg (2019). *Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal.* Te raadplegen via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-64467.html>

a. Subsidieregeling

Een nieuwe subsidieregeling Erfgoed 2022-2023 bevatte een onderdeel 'Limburgse taal'.²³ Het doel van de regeling was om projecten binnen het taalveld te stimuleren en helpen te realiseren. Eén van de criteria was dat een project gericht moest zijn op het bestendigen en/of uitbreiden van het gebruik van Limburgse taal bij jonge Limburgers van 0 t/m 18 jaar. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van het Comité van Experts (COMEX) van de Raad van Europa. Per project kon maximaal € 12.500 worden aangevraagd. De regeling is verlengd tot eind 2024 om de periode tot inwerkingtreding van nieuw beleid te overbruggen. Hiertoe is het beschikbare bedrag aangevuld. In totaal zijn in 2022-2024 via deze regeling 20 projecten ondersteund voor in totaal € 223.122. Het betreft onder andere culturele producties, podcasts, vlogreeksen, lesmateriaal, kalenders en schoolprojecten.

b. In gesprek met gemeenten

Om gemeenten te stimuleren zich te committeren aan het bevorderen van de Limburgse taal, heeft de Provincie in september 2022 een bijeenkomst georganiseerd voor de wethouders cultuur en erfgoed van alle Limburgse gemeenten. De tien deelnemende gemeenten zijn geweest op de voordelen van meertaligheid, toegespitst op de Limburgse taal, geïnformeerd over succesvolle projecten en geënthousiasmeerd om zelf met taalbeleid aan de slag te gaan. Vrijwel alle aanwezige gemeenten onderschreven volmondig dat aandacht voor de Limburgse taal, met name in de context van onderwijs en kinderopvang, meerwaarde heeft en dat extra aandacht en samenwerking kansen biedt. Er werd geconcludeerd dat niet alleen financiële middelen nodig zijn, maar ook inzet om de taal actief onder de aandacht te brengen. De bijeenkomst was voornamelijk verkennend van aard met als verder doel als basis te dienen voor vervolgbijeenkomsten.

c. Structurele en incidentele financiering 'Hoes veur 't Limburgs'

De ondersteuning van het taalveld werd namens de Provincie Limburg traditioneel uitgevoerd door het Huis voor de Kunsten Limburg, de provinciale organisatie voor cultuur en erfgoed. Naar aanleiding van het Convenant Limburgse taal is door Huis voor de Kunsten namens een stuurgroep van verschillende partijen vanuit het taalveld ²⁴ een voorstel gedaan aan Gedeputeerde Staten (GS) om toe te werken naar de oprichting van een 'Hoes veur 't Limburgs'. Dit moest de plek worden waar alle kennis gebundeld wordt, projecten ondersteund worden, en een loketfunctie beschikbaar is voor het publiek. Gedeputeerde Staten stelde in 2022 vanaf 2023 structureel € 75.000,00 per jaar beschikbaar voor de realisatie van het Hoes. De provincie koos hierbij voor een focus op educatie, in lijn met de aanbeveling van COMEX inzake de doelgroep jeugd en jongeren. In hun vergadering van 4 november 2022 hebben Provinciale Staten van Limburg aanvullend motie 2924 ²⁵ aangenomen waarin Gedeputeerde Staten gevraagd werd eenmalig € 50.000,00 extra bij te dragen aan de ontwikkeling van het Hoes.

Op basis van deze ontwikkeling is het Hoes veur 't Limburgs gestart als samenwerkingsproject onder penvoerderschap van het Huis voor de Kunsten met de ambitie om te groeien en mogelijk verzelfstandigen. De bestaande inzet van Huis voor de Kunsten voor het onderwerp Limburgse taal, ca. € 145.000 per jaar uit de jaarlijkse Provinciale subsidie aan Huis voor de Kunsten, is per 2023 eveneens geormerkt als subsidie aan het Hoes.

Met het Rijk heeft de Provincie gesproken over structurele ondersteuning op basis van het convenant Limburgse taal, onder andere op basis van voornoemde motie 2924. Dit bleek niet mogelijk; wel stelde het Rijk eind 2023 eenmalig een bijdrage van € 75.000,- ter beschikking aan het provinciefonds. Deze is in 2024 door de Provincie als subsidie aan het Hoes verstrekt.

²³ Provincie Limburg (2022). *Nadere subsidieregels erfgoed 2022-2024*. Te raadplegen via <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR675971/2>; zie Bijlage 3 voor wat betreft Limburgse taal.

²⁴ Raod veur 't Limburgs, Veldeke Limburg, Levende Talen Limburgs, Limbörgse Academie, Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde, Willy Dols Stichting en een afvaardiging uit de kinderopvang, ondersteund door het Huis voor de Kunsten Limburg.

²⁵ Provinciale Staten van Limburg (2022). *Gewijzigde Motie 2924 Absil Jetten c.s. inzake Wea geave os Limburgs door*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/a2ad3a1a-aa37-433c-a11e-984f72203a0e>

d. overige initiatieven

Naast bovenstaande zaken werd in 2021-2023:

- het adviesorgaan Raod veur 't Limburgs gefaciliteerd met jaarlijks € 45.843 (continuering), waarvan de Raod vanaf 2023 € 28.000 heeft ingezet voor het Hoes veur 't Limburgs;
- Veldeke Limburg²⁶ ondersteund met jaarlijks € 28.000 (continuering). Veldeke Limburg is een vereniging die opgericht is in 1926 met als doel het spreken, lezen en schrijven van de Limburgse taal te bevorderen. Bestuur en leden zijn liefhebbers van het Limburgs. Veldeke Limburg kent een tiental lokale/regionale 'kringen', die een per kring uiteenlopende verscheidenheid aan activiteiten ontplooiën. Denk aan lezingen en evenementen, cursussen, publicaties, vertaalwerk;
- een incidentele subsidie van € 38.350 voor het project Dictionair aan de Limbörgse Academie²⁷ verstrekt;
- organisatoren van Limburgstalige evenementen (denk aan muziektfestivals, carnavalsuitingen of toneelstukken) de mogelijkheid geboden een projectsubsidie te verkrijgen via een aantal generieke subsidieregelingen voor culturele evenementen (continuering). Vele Limburgse festivals en evenementen hebben een geheel of gedeeltelijke Limburgstalige programmering – denk aan musicals, muziektfestivals, carnavalszittingen en toneelstukken. Voor de grootste Provinciale carnavalsevenementen en -wedstrijden (zoals het Limburgs Vastelaovesleedjes Konkoe, het Kinjer Vastelaovend Leedjesfestival' en de Boètegewoeëne Boètezitting) bestaat een eigen regeling waarvan in 2024 de bijdrage is verdubbeld van € 5.000 naar € 10.000/jaar;
- initiatiefnemers van projecten in/over het Limburgs de gelegenheid geboden via het crowdfundingplatform voordekunst.nl een Provinciale bijdrage te krijgen (continuering).

(II) Periode 2023-nu

In de loop van 2023 is door het ministerie van BZK en de Provincie Limburg een evaluatie uitgevoerd over de invulling van het Convenant Limburgse taal uit 2019. Dit was als gezamenlijk uit te voeren actie opgenomen in het convenant zelf, maar door de coronapandemie verlaat opgepakt. Deze evaluatie is in februari 2024 zowel naar de Tweede Kamer als naar Provinciale Staten gestuurd.²⁸ De evaluatie zag op de uitvoering van hetgeen in het convenant is gesteld. Er werd een overzicht gegeven van de inspanningen van de convenantpartners. In hoeverre het convenant als zodanig een effectief instrument is gebleken inzake de doelstelling om het Limburgs te behouden, was geen onderwerp van evaluatie.

In de overgangsperiode tussen de Provinciale Statenverkiezingen van 2023 en vaststelling van het nieuwe Uitvoeringsprogramma Limburgse taal in 2024 is het beleid zoals hierboven benoemd onder (I) voortgezet. Daarnaast is, vooruitlopend op het nieuwe beleid, door de Provincie Limburg in 2024 alvast €255.000 extra beschikbaar gesteld aan Hoes veur 't Limburgs om zijn activiteiten uit te breiden. Het Hoes veur 't Limburgs heeft zijn nieuwe fysieke huisvesting in Roermond in september 2024 feestelijk geopend, aansluitend aan de landelijke Streektaalconferentie 2024 waarvan het Hoes gastheer was.

²⁶ Zie <https://www.veldeke.net/>

²⁷ Zie <https://www.limburgs.org/nl/>

²⁸ Provincie Limburg (2024). *Mededeling portefeuillehouder inzake Evaluatie uitvoering Convenant Limburgse taal, brief gedeputeerde Kuntzelaers van 16-2-2024*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/403f134d-d81e-4953-bb8c-fa39e07c7772?documentId=017fb171-6bd0-4020-bc10-bc7c04d9df4b>. De bijlage bij deze brief is in samenwerking met het ministerie van BZK opgesteld.

In de voorbereiding naar het nieuwe Uitvoeringsprogramma zijn diverse werksessies georganiseerd, is een extern adviesrapport over de Deel III-status opgeleverd ²⁹ zoals gevraagd in motie 3045 ³⁰ en heeft een werkbezoek met Provinciale Statenleden en deskundigen aan de Provincie Friesland plaatsgevonden. Daar werd informatie gedeeld over de Friese status en praktijk.

Het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 *Same veur 't Limburgs* ³¹ is op 13 december 2024 unaniem vastgesteld door Provinciale Staten, tijdens een vergadering die voor het eerst in de Limburgse taal plaatsvond. Het programma bepaalt de koers voor de jaren 2025-2027 en biedt een doorkijk naar 2030.

De provinciale ambitie is om Limburg en de Limburgse taal optimaal voor te bereiden op een 'Deel-III-erkenning' in 2030. In dat jaar wil de Provincie met haar partners kunnen laten zien dat zij alles in het werk hebben gesteld om een uitstekende propositie te kunnen voorleggen bij de minister van BZK. In het genoemde extern adviesrapport en in het Uitvoeringsprogramma wordt geschetst dat deze ambitie kan rekenen op maatschappelijk draagvlak en momentum in Limburg, en blijkens de unanieme instemming in Provinciale Staten kent deze ambitie ook politiek draagvlak.

Het Uitvoeringsprogramma sluit nadrukkelijk aan bij het Handvest, zowel inzake de Deel-II status als de Deel-III ambitie, én bij de aandachtspunten geformuleerd door de Raad van Europa in de zevende periodieke rapportage. Hierbij staat opgenomen dat de Provincie Limburg, ondanks de extra investeringen, het Limburgs niet alléén kan behouden, maar dat verdere netwerkvorming en een Rijksbijdrage noodzakelijk zijn.

Het Uitvoeringsprogramma kent twee parallelle sporen:

Spoor A: 'extra inzetten op Deel II'.

Samengevat bevat dit spoor de volgende activiteiten:

- a. Bevordering van het gebruik van het Limburgs door de jeugd, in kinderopvang, onderwijs, en educatie (zie artikel 7.1.f en 7.1.g);
- b. Het ontwerpen en uitvoeren van een bewustwordingscampagne (zie artikel 7.1.d);
- c. bijdragen aan diverse projecten en initiatieven uit het veld, via een regeling en op basis van incidentele subsidies door Gedeputeerde Staten;
- d. kennisontwikkeling: kennispartners uit het veld, waaronder Zuyd Hogeschool en Universiteit Maastricht, werken een beperkte onderzoeksagenda uit, waaraan ze zelf meewerken (zie artikel 7.1.h);
- e. de digitaliseringsopgave, waaronder doorontwikkeling van een Limburgs corpus (zie artikel 7.1.h en 7.2);
- f. positionering van het Limburgs Museum als uitdrager van Limburgse taal en identiteit (zie artikel 7.1.d);
- g. doorontwikkeling van het Hoes veur 't Limburgs als ondersteuningsorganisatie. Het Hoes is belangrijkste uitvoerder van en/of betrokken bij alle bovenstaande punten a t/m f. Daarnaast onderhoudt het Hoes een loketfunctie en deelt haar expertise.

Naast deze activiteiten is er een continuering van de bij de vorige bestuursperiode benoemde inzet:

- bijdrage aan Veldeke Limburg;
- generieke evenementenregelingen voor cultuur, waar Limburgstalige evenementen een aanvraag in kunnen indienen;
- regeling voor grote carnavalsevenementen;

²⁹ Bureau Berenschot in opdracht van Provincie Limburg (2024). *Neet langer een kwestie van geduld*. Te raadplegen via https://www.limburg.nl/publish/pages/8879/berenschot_neet_langer_een_kwestie_van_geduld.pdf

³⁰ Provinciale Staten van Limburg (2024). *3e Gewijzigde Motie 3045 Wolters c.s. inzake Óngerwaeg nao deil III*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/b9c297b0-32e2-4423-b1f7-e96f0f1aa9f2>

³¹ Provincie Limburg (2024). *Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2024-2027. Same veur 't Limburgs*. Te raadplegen via: https://www.limburg.nl/publish/pages/8879/uitvoeringsprogramma_limburgse_taal_2025-2027.pdf

- crowdfundingregeling met voordekunst.nl.

Na in de eerste jaren als samenwerkingsproject van de taalorganisaties – onder begeleiding van een stuurgroep en onder de vleugels van Huis voor de Kunsten Limburg – te hebben gefunctioneerd, is op 15 mei 2025 het eerste bestuur benoemd van een nieuwe zelfstandige organisatie met eigen rechtsvorm, de coöperatie Hoes veur 't Limburgs (ook wel genoemd: 't Hoes). De Provincie omarmt deze ontwikkeling via subsidiëring van het jaarplan van 't Hoes.³² De leden van de coöperatie zijn Levende Talen sectie Limburgs, Limbörgse Academie, Limburgs Museum, Veldeke Limburg, Vereniging Limburgse Dialect- en Naamkunde en de Willy Dols Stichting. Huis voor de Kunsten is betrokken in personele en faciliterende zin, en als netwerkpartner.³³

Spoor B: 'voorwerk voor Deel III'.

Op 1 juli 2025 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg zoals aangekondigd in het Uitvoeringsprogramma de 'Actiecommissie Óngerwaeg nao Deil III' benoemd ³⁴. Deze onafhankelijke commissie telt zeven leden. Ze verkent de voorwaarden waaronder in 2030 een aanvraag voor Deel III-bescherming van het Limburgs mogelijk is. De commissie voorziet Gedeputeerde Staten van deskundig advies maar is in deze fase ook kwartiermaker voor de Provinciale ambitie. Onderwerp van advisering zijn de domeinen die zijn opgenomen in de artikelen van Deel III van het Handvest. Een eerste advies betrof de regionale media (zie verder onder artikel 7.1.d). Een tweede (in 2025 voorbereid) advies betrof het juridische kader betreffende het gebruik van het Limburgs in het voorschools onderwijs en de mogelijkheden voor decentrale overheden om dit te faciliteren.³⁵ Netwerkvorming, zoals toekomstige verbinding van gemeenten aan de gezamenlijke Limburgse ambitie, is eveneens onderwerp van advies van de Actiecommissie waartoe na de gemeenteraadsverkiezingen 2026 een aantal bijeenkomsten zal worden georganiseerd. Ook is in het Uitvoeringsprogramma opgenomen dat de Actiecommissie zal adviseren over het Convenant Limburgse taal uit 2019.

Gelijktijdig met de benoeming van de Actiecommissie is diens voorganger, de Raod veur 't Limburgs, per 1 juli 2025 opgeheven.

Samenwerking met Provinciale Staten

In de uitvoering van haar beleid zoekt Gedeputeerde Staten nadrukkelijk naar afstemming met het Staotecomité dat Provinciale Staten van Limburg, naar Fries voorbeeld, heeft opgericht naar aanleiding van PS-motie 3120.³⁶ Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten betrekken gezamenlijk hun achterban en netwerk en houden gezamenlijke werkbezoeken. Het Hoes of de Actiecommissie sluiten indien noodzakelijk aan bij de periodieke vergaderingen.

Het Staotecomité en Gedeputeerde Staten hebben in 2025, in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025, de kandidaat-Kamerleden opgeroepen aandacht te hebben voor (de status van) de Limburgse taal. Vervolgens is in kaart gebracht welke partijen in de verkiezingsprogramma's aandacht besteedden aan het Limburgs of regionale talen. Dit is bij een groot deel van de partijen in meer of mindere mate gebeurd. Statenleden hebben, waar aan de orde, hun landelijke partijgenoten aanvullend opgeroepen hier aandacht aan te besteden.

Ook hebben Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten een vergelijkbare oproep doen uitgaan naar de gemeentelijke fracties vanwege de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026.

³² Hoes veur 't Limburgs (2025). *Werkplan 2025 Hoes veur 't Limburgs*. Te raadplegen via <https://hoesveurtlimburgs.b-cdn.net/uploads/Downloads/Werkplan-Hoes-veur-t-Limburgs-2025.pdf>.

³³ Zie <https://hoesveurtlimburgs.nl/over-het-hoes/netwerk-limburgse-taal>

³⁴ Provincie Limburg (2025). *Mededeling portefeuillehouder inzake Benoeming commissieleden en voorzitter Actiecommissie Limburgse taal, brief gedeputeerde Kuntzelaers van 24-6-2025*. Te raadplegen via <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/bc24ded9-66a2-4ff7-9a41-74d0782327d1>

³⁵ Provincie Limburg (2026). *Mededeling Portefeuillehouder inzake advies Actiecommissie Limburgse taal Kinderdagopvang, brief gedeputeerde Kuntzelaers van 13-1-2026*. Te raadplegen via <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/bcd2f410-2616-41f9-8c02-663b7f1f561c>

³⁶ Provinciale Staten van Limburg (2024). *Motie vreemd 3120 Absil c.s. inzake instellen Staotecomité Limburgs Statencomité Limburgs*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/6a5a4214-a17f-4b44-8aa4-337afc15450d>

Financiële middelen

Zoals aangegeven stelt de Provincie Limburg sinds 2024 jaarlijks structureel 1,1 miljoen euro extra beschikbaar voor de Limburgse taal, zoals opgenomen in het Coalitieakkoord 2023-2027 *Elke Limburger telt!*. In het *Uitvoeringsprogramma* is een raming van de verdeling van deze én bestaande middelen opgenomen (p. 25). In 2025, het eerste jaar van de uitvoering van het nieuwe beleid, was in totaal € 1.664.585 aan Provinciale middelen beschikbaar voor Limburgse taal. De bijdragen verstrekt vanuit generieke cultuurregelingen (met name voor festivals en evenementen) zijn daarbij niet meegerekend.

Voortgangsrapportage

Op 25 november 2025 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg de eerste Voortgangsrapportage over het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal vastgesteld en gedeeld met Provinciale Staten.³⁷ Hierin staan de uitgevoerde activiteiten in detail benoemd, wordt de financiële stand van zaken weergegeven en een doorkijk naar 2026 geschetst. Uit de rapportage blijkt dat de in het Uitvoeringsprogramma genoemde activiteiten zowel inzake spoor A als spoor B zijn gestart, voortgezet, uitgebreid, of nader voorbereid voor start in 2026 (zoals de nieuwe bijdrageregeling voor kleinere projecten van het Hoes veur 't Limburgs, en de bewustwordingscampagne).

Artikel 7.1.d. de vergemakkelijking en/of aanmoediging van het gebruik van regionale talen of talen van minderheden, in gesproken en geschreven vorm, in het openbare en het particuliere leven.

Openbare leven: Rechterlijke autoriteiten

De Provincie Limburg heeft inzake rechterlijke autoriteiten geen wettelijke of gedelegeerde bevoegdheid. De wijze van het betrekken van de rechterlijke autoriteiten is met het oog op de Limburgse Deel III-ambitie conform het Handvest in het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 als adviesonderwerp toebedeeld aan de Actiecommissie Óngerwaeg nao Deil III. Op initiatief van een Statenlid is de rechtbank benaderd met verkennende vragen, die in een toekomstig advies kunnen worden meegenomen.

Openbare leven: Bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten

De Provincie Limburg heeft geen wettelijke of gedelegeerde bevoegdheid. Wel is in Provinciale Staten de vraag aan de orde geweest in hoeverre c.q. onder welke voorwaarden vergaderen in het Limburgs mogelijk is. In dit kader is contact geweest met het verantwoordelijke ministerie van BZK. Provinciale Staten hebben op 5 april 2024 de motie 3043 inzake asse mich versteis – debat in het plat aangenomen.³⁸ PS hebben hiermee aangegeven ten minste éénmaal per jaar een agendapunt in een Statenvergadering in het Limburgs te willen voeren. De eerste keer dat dit gebeurde betrof de bespreking van het *Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027* op 13 december 2024. Om te zorgen dat iedereen het debat kon volgen, waren onder andere tolken aanwezig.

Openbare leven: Media

Tijdens het debat in de Eerste Kamer over de wijziging van de Mediawet (parlementair jaar 2023/2024) bevestigde de staatssecretaris Cultuur en Media dat het wetsvoorstel uitsluitend betrekking heeft op Nederlands en Fries. Voor regionale talen zoals Limburgs en Nedersaksisch werd, na aandringen van Eerste Kamerleden, toegezegd te onderzoeken of en hoe via een afzonderlijke wetswijziging van de Mediawet - met een doorlooptijd van circa 1,5 tot 2 jaar, bij voorkeur gekoppeld aan een toekomstige wijziging - verplichtingen onder het Handvest zouden kunnen worden nagekomen. Beleidsmatig bleef het bestaande kader tot op heden ongewijzigd.³⁹

³⁷ Provincie Limburg (2025). *Mededeling portefeuillehouder inzake Voortgangsrapportage Limburgse taal*, brief gedeputeerde Kuntzelaers van 25-11-2025. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/afff8f71-1168-449a-b44f-b1d6f5564251>

³⁸ Provinciale Staten van Limburg (2024). *Gewijzigde Motie 3043 Jenneskens c.s. inzake asse mich versteis - debat in het plat*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/7f3862d9-238d-47d1-b37b-3c5af3968f67>

³⁹ Kamer I, vergaderjaar 2023-2024, Verslag van de plenaire vergadering van dinsdag 24 oktober 2023. Te raadplegen via <https://www.eerstekamer.nl/verslag/20231024/verslag>.

De voorgestelde wijziging van de Mediawet 2008⁴⁰ noopt tot enige oplettendheid, nu het gebruik van het Limburgs in de Mediawet niet is verankerd. De provincie merkt op dat bij de voorgestelde wijziging het onduidelijk blijft of de criteriaverdeling de lokale binding tussen omroep en verzorgingsgebied voldoende weerspiegelt, aangezien de beoordeling van geografische en sociaal-culturele diversiteit en de zichtbaarheid van het media-aanbod bij de NLPO ligt en niet bij de gemeente.⁴¹ Deze criteria zijn echter mede bepalend voor die lokale binding, inclusief het gebruik van de regionale taal en ontnemen de gedecentraliseerde overheid een mogelijkheid om toe te zien op de verplichting onder het Handvest om de Limburgse taal bij de media te borgen.

De Provincie Limburg (Provinciale Staten) heeft vanuit de Mediawet een wettelijke adviestaak betreffende de aanwijzing van de regionale omroep, met name inzake de representativiteit van de mediaraad. In Limburg betreft het de omroep L1. Deze procedure was aan de orde in de tweede helft van 2025 met het oog op een nieuwe vijfjarentermijn van de omroep. Dit is de enige formele wettelijke bemoeienis die Provincies hebben richting de regionale media. Omdat het Handvest en de aanbevelingen uit het zevende adviesrapport van COMEX echter het versterken van het Limburgs in de regionale media bepleiten, heeft de Provincie hier niettemin aandacht voor. De rol van de media is met het oog op de Limburgse Deel III-ambitie conform het Handvest in het Uitvoeringsprogramma 2025-2027 als adviesonderwerp toebedeeld aan de Actiecommissie Óngerwaeg nao Deil III. Gedeputeerde staten hebben vanuit de Actiecommissie in dat kader een advies ontvangen met betrekking tot de aanwijzing. Dit advies luidde:

“Ten aanzien van de mediaraad stellen wij vast dat er op dit moment bij L1 geen lid is dat de Limburgse taal en cultuur vertegenwoordigt, en de raad vormt daardoor geen representatieve afspiegeling ten aanzien van het thema Limburgse Taal.

Ten aanzien van de aanwijzingsprocedure regionale omroep stelt de Actiecommissie vast dat provinciaal beleid voor de Limburgse taal noodzakelijk is ter onderbouwing van een beoordeling van de criteria in die aanwijzingsprocedure mede om te voldoen aan de vereisten van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden.”

Gedeputeerde Staten hebben, gelet op dit advies, aan Provinciale Staten voorgesteld dat na instemmende besluitvorming van Provinciale Staten betreffende de hernieuwde aanwijzing, het college van Gedeputeerde Staten in gesprek gaat met L1 over de samenstelling van de mediaraad. Het voorstel is om het thema Limburgse Taal op te nemen binnen de reeds bestaande stromingen van de mediaraad en daarmee meer ruimte te creëren voor de Limburgse Taal binnen de programmering van L1. Ter voorbereiding op haar besluitvorming hebben Provinciale Staten enige verduidelijkende vragen gesteld aan Gedeputeerde Staten.⁴² In de besluitvormende vergadering van 31 oktober 2025 hebben Provinciale Staten ingestemd met het voorstel van Gedeputeerde Staten.⁴³ Gedeputeerde Staten hebben hierbij toegezegd in haar gesprek met L1 niet alleen de borging van Limburgse taal als aparte stroming in de mediaraad te zullen agenderen, maar ook het gebruik van het Limburgs in het aanbod van L1 te zullen bespreken (ondanks dat Gedeputeerde Staten inzake de programmering geen formele bevoegdheid hebben). Het gesprek zal in het eerste kwartaal 2026 plaatsvinden.

⁴⁰ Wetsvoorstel versterking lokale publieke omroep K-1. Te raadplegen via: <https://wetgevingskalender.overheid.nl/regeling/WGK025408/documenten/Raad%20van%20State/Adviesaanvr%20aang%20aanhangig%20bij%20Raad%20van%20State/1>

⁴¹ Raad van State (2025). W05.25.00173/I – Wijziging van de Mediawet 2008 om de uitvoering van de publieke mediaopdracht op lokaal niveau te versterken [Advies]. Te raadplegen via <https://www.raadvanstate.nl/adviezen/@152197/w05-25-00173/>

⁴² Provincie Limburg (2025). Mededeling portefeuillehouder inzake vragen aanwijzing regionale omroep, brief gedeputeerde Kuntzelaers van 28-10-2025. Te raadplegen via <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/bf489a6a-a866-4e9d-8582-a3d5d852083e>

⁴³ Provincie Limburg (2025). Statenvoorstel inzake Advies aanwijzing regionale publieke omroep, brief GS van 16-9-2025. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/a83032af-1b63-4d44-990b-3d2b0ea88076?documentId=2f0d848d-0c43-43f5-8f94-7e457bbe14b8>. Het advies van de Actiecommissie wordt hierin benoemd.

Gemeenteraden hebben eveneens een wettelijke adviestaak vanuit de Mediawet bij de aanwijzing van een lokale omroep. Het is niet bekend dat afwegingen over Limburgse taal een rol hebben gespeeld in besluitvormingen.

Openbare leven: Culturele activiteiten en voorzieningen

In Limburg zijn culturele activiteiten nauw verbonden met de Limburgse taal. Muziek, theater, toneelspel, literatuur en carnavalsuitingen kennen een nadrukkelijke taaltraditie. Andersom is de populariteit van bijvoorbeeld carnaval een aanleiding om aan de slag te gaan met het Limburgs. Denk aan de carnavalsliedjesconcoursen voor volwassenen, tieners en kinderen. Mensen schrijven teksten en dragen ze uit, waarbij ze zich verdiepen in het Limburgs. De Provincie Limburg ondersteunde cultuuruitingen in het Limburgs door:

- De specifieke subsidieregeling voor Limburgse taal 2022-2024, waarin een aanzienlijk deel van de toekenningen een culturele component kende;
- De ondersteunings- en loketfunctie van Hoes veur 't Limburgs, met een nieuwe bijdrageregeling in voorbereiding;
- Twee generieke subsidieregelingen voor kleinere resp. grotere culturele evenementen. Bijdragen aan het crowdfundingplatform voordekunst. Limburgse taal is vaak onderdeel van aanvragen. Deze initiatieven worden niet vanuit de Limburgse taalmiddelen, maar vanuit de middelen voor cultuur en/of sociaal beleid gefinancierd.
- Een specifieke subsidieregeling voor een negental grote carnavalsevenementen en concoursen;
- Het ondersteunen van Veldeke Limburg, dat eigen initiatieven ontplooit en betrokken is bij culturele activiteiten;
- Het ondersteunen van de corpusontwikkeling Limburgs, waarvoor Limburgse culturele uitingen belangrijke bronnen zijn; en die (bijvoorbeeld via vertaaltools) vaak voor culturele uitingen wordt aangewend (zie verderop).
- De aankondiging in het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 dat bij de volgende subsidieperiode voor Limburgse meerjarig gesubsidieerde grotere culturele instellingen bekeken zal worden hoe het Limburgs hierin een criterium kan zijn. De periode start in 2029 maar de voorbereidingen starten op korte termijn. De financiering vindt niet plaats vanuit de Limburgse taalmiddelen, maar vanuit de middelen voor cultuur.
- Positionering van het Limburgs Museum.⁴⁴ In het Beleidskader Cultuur en Erfgoed 2024-2027 'Cultuur en Erfgoed voor iedereen' staat benoemd dat het Limburgs Museum een centrale rol heeft in het uitdragen van de Limburgse taal en identiteit. In het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 is dit nader beschreven. De activiteiten waarmee het Limburgs Museum in dit kader gestart is, zijn:
 - Installatie van een klankkast over taal en thuis. Dit is een gratis toegankelijke interactieve foyer-tentoonstelling waarin actief met de Limburger, in de Limburgse taal, in gesprek wordt gegaan. De bezoeker kan zelf door de installatie wandelen.
 - 'Plat Kalle'. Op locaties in de Provincie wordt interactief het gesprek met jongeren aangegaan en worden ze uitgenodigd om contact te zoeken met het Hoes veur 't Limburgs en om het Limburgs Museum (online) te bezoeken.
 - Limburgs als taal in Ons Limburgs Museum (het online-verhalenplatform). Hiertoe behoort het plaatsen van een audio-afspeelknop bij de verhalen met behulp van vertaaltechnologie Limburgs, de mogelijkheid voor bezoekers om audiofragmenten te uploaden bij een verhaal. De verzamelde data wordt opgeslagen in een database.
 - Bijdrage aan het de digitaliseringsopgave (corpus).

Openbare leven: Economisch en sociaal leven

In het zevende adviesrapport beveelt COMEX aan om het Limburgs in het openbare leven meer te faciliteren en bemoedigen. In het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 is, ook op basis

⁴⁴ Zie <https://www.limburgsmuseum.nl/>

van motie 3033 ⁴⁵, een campagne opgenomen. In 2025 is Hoes veur 't Limburgs gestart met de voorbereidingen; lancering volgt in 2026. De meerjarencampagne sluit aan op de voorlichtingsrol van 't Hoes. Deze campagne moet het publiek ervan bewust maken hoe de Limburgse taal door alle lagen van de samenleving heen, in verschillende situaties gebruikt wordt. Het gebruik van de taal wordt genormaliseerd. Ook laat de campagne zien dat Limburgs er overal mag zijn. Bovendien informeert zij over de voordelen van meertaligheid en nodigt uit de Limburgse taal bewust in te zetten en te gebruiken. De Provincie heeft het Hoes tevens gevraagd te bekijken hoe ambassadeurs een plek kunnen hebben. Er worden herkenbare uitingen ontwikkeld die kunnen worden ingezet door partijen die betrokken zijn bij de brede Limburgse ambitie uit het Uitvoeringsprogramma.

Aanvullend op de initiatieven genoemd bij artikel 7.1.c. benoemen we de Limburgstalige plaatsnaamborden, aangezien COMEX het versterken/aanmoedigen van tweetalige plaatsnaamborden als aanbeveling in het zevende adviesrapport heeft meegegeven. Het al dan niet toevoegen van een Limburgse variant op de plaatsnaamborden (bebouwde kom) is aan gemeenten. Dat betekent dat, als de gemeente hiervoor kiest, het doorgaans voor de gehele gemeente (alle steden/dorpen) mogelijk is en door de gemeente wordt geregeld. 22 van de 31 Limburgse gemeenten hebben hier inmiddels voor gekozen. Het daadwerkelijk plaatsen van de borden gebeurt vaak gefaseerd, bijvoorbeeld als vervanging van een bord sowieso aan de orde zou zijn.⁴⁶ Ook valt op dat in campagnes over maatschappelijke onderwerpen vaker Limburgs wordt gebruikt.⁴⁷

Artikel 7.1.e. de instandhouding en ontwikkeling van banden, op de door dit Handvest bestreken terreinen, tussen groepen die de taal gebruiken in de Staat; totstandkoming van culturele betrekkingen met groepen die andere talen gebruiken.

Het Hoes veur 't Limburgs houdt regelmatig bijeenkomsten en lezingen, of treedt daarbij op als partner, gastheer of spreker, zoals de streektaalconferentie in 2024. Daarnaast onderhoudt 't Hoes actief contact met zowel nationale als internationale taalgebieden en gremia. Ook de Actiecommissie Óngerwaeg nao Deil III speelt hierin een rol door te adviseren over de verbinding tussen maatschappelijke sectoren en de Provinciale taalambitie, en door contacten te onderhouden met andere taalgebieden en relevante netwerken. Verder vindt er bestuurlijke uitwisseling plaats met andere regionale talen. Zo brachten Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en Limburgse deskundigen in augustus 2024 een bezoek aan de Provincie Friesland om kennis en ervaringen uit te wisselen over het beleid rond regionale taal en identiteit. Naar aanleiding hiervan heeft tevens in december 2025 een retourbezoek van Friesland aan Limburg plaatsgevonden.

Op basis van een toezegging aan Provinciale Staten heeft Gedeputeerde Staten in 2025 een beknopte verkenning uitgevoerd naar de stand van zaken van het gebruik van Limburgstalige dialecten in het aangrenzende buitenland (Duitsland, België) en de kansen en bedreigingen. Dit is op 26 september 2025 besproken in het Staotecomité van Provinciale Staten.

Artikel 7.1.f. het voorzien in passende vormen en middelen voor het onderwijs in en de bestudering van regionale talen of talen van minderheden op alle daarvoor in aanmerking komende onderwijsniveaus.

Voorschoolse educatie

In het zevende evaluatierapport (2024) riep COMEX de Nederlandse regering op om het gebruik van het Limburgs te stimuleren in voorschoolse educatie. Het is belangrijk dat kinderen zo jong mogelijk taalvaardig worden. Daarom wordt dit al opgepakt in de voorschoolse periode. Het Rijk geeft ruimte in de wet om het Limburgs in de voorschoolse educatie aan te bieden, maar het is aan provincie,

⁴⁵ Provinciale Staten van Limburg (2023). *Gewijzigde Motie 3033 Franssen c.s. inzake de Promotie en Bescherming van de Limburgse Taal*. Te raadplegen via: <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/5849e96c-4ffb-413a-9ce3-a7b6fdd061c0>

⁴⁶ Dit artikel van L1 (2025) bevat een kaart met startdata per gemeente (toevoeging op het kaartje: Maastricht en Venlo zijn inmiddels ook aan de slag): zie <https://www.l1nieuws.nl/nieuws/2911027/helie-thoeaar-en-sjietekove-gemeenten-kiezen-steeds-vaker-voor-limburgse-komborden>

⁴⁷ Bijvoorbeeld <https://rwm.nl/samen-scheiden-mit-vastelaovend>

gemeenten en kindercentra hun tweetalige aanbod vorm te geven. Het Limburgs mag naast het Nederlands mede als voertaal worden gebruikt. Het Limburgs is voor kinderen een belangrijke taal zijn om mee te komen met hun omgeving. Bovendien helpt meertaligheid kinderen om beter te begrijpen hoe taal werkt en gemakkelijker patronen te herkennen in nieuwe talen. Tot slot kan op deze manier goed worden aangesloten bij de doorlopende leerlijn naar het primair onderwijs.

Primair en voortgezet (speciaal) onderwijs

In het zevende evaluatierapport riep COMEX ook de Nederlandse regering op om een strategie voor te bereiden om het onderwijs in en over het Limburgs als vak op alle niveaus te garanderen binnen het onderwijs.

Recent zijn de kerndoelen (Nederlandse) taal voor het funderend onderwijs vernieuwd waarin verschillende talen en taalvariëteiten een expliciete plek hebben gekregen.⁴⁸ Hiermee wordt het voor scholen wettelijk verplicht om hier aandacht aan te besteden en bewustwording over te creëren, waaronder bijvoorbeeld het Limburgs, omdat het onderdeel is geworden van het landelijke curriculum.⁴⁹ De vernieuwde kerndoelen (Nederlandse) taal zijn 1 augustus 2026 in werking getreden. De Nederlandse onderwijswetgeving biedt daarnaast, zoals in eerdere rapportages aangegeven, al de mogelijkheid tot het gebruik van het Limburgs in het onderwijs. Scholen hebben de vrijheid om hier zelf voor te kiezen maar kan onderwijs in het Limburgs niet worden verplicht. Met de erkenning van het Limburgs onder deel II van het Europees handvest is de overheid namelijk alleen verplicht om geen belemmeringen voor het gebruik van deze taal in wet- of regelgeving op te nemen.

In 2023 is een Kamermotie aangenomen die de regering oproept om in overleg met wetenschappers en samen met provincies zich in te zetten voor onderwijs in streektaalen. Op basis hiervan heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen het Rijk en de provincie Limburg over hoe het Limburgs gestimuleerd kan worden op scholen. Tijdens dit gesprek zijn goede voorbeelden gegeven ten aanzien van het Fries en is de provincie Limburg in contact gebracht met Hogeschool Fontys. Hier is een hoogleraar werkzaam op het gebied van meertaligheid die de provincie Limburg kan helpen in het gesprek met scholen door de wetenschappelijke onderbouwing dat een meertalige aanpak een bewezen effectieve didactische inzet is. Het ministerie van OCW gaat de komende periode opnieuw in gesprek met betrokken lokale overheden en organisaties over de implementatie van de vernieuwde kerndoelen en bewustwording over de wettelijke ruimte die scholen al hebben.

Provincie Limburg/ Het Hoes veur 't Limburgs

Gelet op de duidelijke signalen uit het voorgaande evaluatierapport van COMEX heeft de Provincie Limburg in het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 de onderwerpen kinderopvang en onderwijs een nadrukkelijke plaats gegeven, met name via de programmalijnen van het Hoes veur 't Limburgs. Vanwege het nieuwe taalbudget van de Provincie Limburg (zie hierboven) is het Hoes afgelopen periode trapsgewijs in staat gesteld aanzienlijk méér te investeren. Daarmee zet de Provincie faciliterende mogelijkheden in; een wettelijke bevoegdheid hebben provincies niet.

Voorschools onderwijs

Het Hoes veur 't Limburgs introduceert het onderwerp Limburgse taal binnen iedere sub regio van de GGD Zuid-Limburg, in aansluiting op programma's als Kansrijke Start, Taalrijke Start en/of de Gezinsaanpak Geletterdheid. Daarnaast geeft 't Hoes uitvoering aan het project Zjuulke voor de

⁴⁸ [Actualisatie kerndoelen examenprogramma](#)

⁴⁹ Zie kerndoel 1: *De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving* en doelzin A: *De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.* Hierbij gaat het onder meer om "....ruimte bieden aan verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen." Of kerndoel 7: *de leerling verkent het gebruik van taal.* En doelzinnen A en B: A: *De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit.* B: *De leerling verkent taalvariatie en taalverandering in het Nederlandse taalgebied.* Hierbij gaat het onder meer om verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot hoe je wilt overkomen en tot welke groepen je wilt behoren: talen en taalvariëteiten, gebaren, lichaamstaal en om verkennen van verschillende taalvariëteiten van het Nederlands: school- en vaktaal, groeps- en streektaalen.

kinderopvang.⁵⁰ Dit project richt zich in de eerste plaats op het, op basis van actuele wetenschappelijke inzichten, ontwikkelen van een meertaligheidsaanpak voor de kinderopvang in de provincie Limburg.

Vervolgens biedt 't Hoes zowel inhoudelijke als facilitaire ondersteuning aan kinderopvangorganisaties bij de implementatie van deze aanpak, waarbij ook het bibliotheekwezen wordt betrokken. In november 2025 werkten 28 kinderopvanglocaties met Zjuulke en waren 85 gastouders geïnformeerd over deze programmalijn. Tevens is in 2025 gestart met een evaluatie van Zjuulke, gericht op de effectiviteit van de aanpak en mogelijke verbeterpunten. De Actiecommissie Òngerwaeg nao Deil III is na haar benoeming medio 2025 begonnen met het opstellen van een advies over het wet- en regelgevend kader en belemmeringen met betrekking tot de kinderopvang. Dit advies is in januari 2026 besproken in Gedeputeerde Staten en valt daarom buiten de reikwijdte van deze periodieke rapportage. De wettelijke bevoegdheid inzake kinderopvang ligt bij de gemeenten. In zoverre lokale wet- en regelgeving, of de interpretatie daarvan, belemmeringen oplevert gaat voornoemd advies van de Actiecommissie in op wat de Provincie kan doen om deze belemmeringen te helpen opheffen.

Primair onderwijs

Hoes veur 't Limburgs zorgt voor de implementatie en doorontwikkeling van 'Meer kansen Met Meertaligheid' (3M) van de NHL Stenden Hogeschool in de Limburgse setting. Dit doet het Hoes in samenwerking met scholen(koepels). Er is in 2025 vooral veel aandacht geweest voor het succesvol kunnen laten landen van het initiatief. Dit vergt een intensieve benadering. Er is actief contact gezocht met basisscholen op basis van bestaande ingangen en suggesties. Dit heeft geleid tot concrete gesprekken met vertegenwoordigers van vier basisscholen in Midden- en Zuid-Limburg, waarvan al bekend is dat één gaat deelnemen. In Noord-Limburg is eerst ingezet op een tweetal workshops en lezingen in de gemeente Venlo. Informatie is onder andere ook gedeeld aan 46 deelnemers in de bijeenkomst 'Kind, Taal en Toekomst'. De interesse wordt verder opgevolgd.

Voortgezet onderwijs

Instellingen voor voortgezet onderwijs kunnen gebruikmaken van de loketfunctie en bijeenkomsten van het Hoes veur 't Limburgs. De provincie merkt op dat er helaas geen capaciteit resteert voor projecten specifiek gericht op dit onderwijsniveau. Levende Talen sectie Limburgs (coöperatiepartner van 't Hoes) biedt wel ondersteuning voor docenten in het voortgezet onderwijs en houdt zich bezig met materiaalontwikkeling, o.a. in samenwerking met de secties Nedersaksisch en Fries.

Technisch en beroepsonderwijs

Het Vista College is in Limburg een prominente organisatie voor het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). In 2024 is het college gestart met de voorbereiding van het nieuwe keuzevak 'Limburgs als kracht in je beroep' en met de aanvraag daarvan bij het Ministerie van VWS. Ter ondersteuning van deze aanvraag heeft de Provincie Limburg haar steun uitgesproken. In november 2025 is het keuzevak vervolgens daadwerkelijk van start gegaan⁵¹.

Ook binnen het hoger beroepsonderwijs zijn er ontwikkelingen. Zo is Hogeschool Fontys voornemens om vanuit de lerarenopleiding (pabo) een pilot rond de Limburgse taal te starten. Over de mogelijke ondersteuning daarvan is Fontys momenteel in overleg met de Provincie Limburg.

Volwassenenonderwijs en permanente educatie

Zie bij Artikel 7.1.g. hieronder

Hoger- en universitair onderwijs

Zie bij hieronder bij Artikel 7.1.h.

Artikel 7.1.g. het verschaffen van voorzieningen om degenen die een regionale taal of taal van een minderheid niet spreken en die wonen in het gebied waar deze wordt gebruikt, in staat te stellen deze taal te leren indien zij dit wensen.

Het Hoes veur 't Limburgs coördineert de inzet en verdere ontwikkeling van de methode voor Limburgs als tweede taal (LT2), *Leef Limburgs*. Deze methode, waarin het Limburgs als tweede taal wordt geïntroduceerd, richt zich in het bijzonder op luister- en spreekvaardigheid en wordt aangeboden in diverse regio's in Limburg, waaronder Echt, Heerlen, Kerkrade, Maastricht, Panningen, Roermond, Sittard, Weert en Venlo. De leergang sluit steeds nauw aan bij de regio waar de cursus plaatsvindt en houdt rekening met de brede variatie binnen het Limburgs. Zo draagt de cursus in Echt de titel *Leef Limburgs, 't Smaalste Stökske*, verwijzend naar de ligging van deze plaats in het smalste deel van de provincie. Naast taalkundige inhoud besteedt de cursus ook nadrukkelijk aandacht aan regionale cultuur, literatuur, geschiedenis en muziek. Daarnaast worden periodiek netwerkevenementen georganiseerd voor docenten, hertalers en facilitators, zoals bibliotheekmedewerkers. Voor deze cursus zijn in de beleidsperiode 2022–2023 door de provincie projectmiddelen verstrekt vanuit de toenmalige subsidieregeling Limburgse taal (zie onder 7.1.c). In het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025–2027 is *Leef Limburgs* eveneens als project opgenomen. Inmiddels worden in Limburg op negen locaties cursussen Leef Limburgs aangeboden of voorbereid, waarvan er twee in 2025 voor het eerst van start zijn gegaan. Bij de uitvoering zijn momenteel drie auteurs, 26 hertalers, 30 docenten en zeven bibliotheken betrokken. Ook de Limburgse Commissaris van de Koning, de heer Emile Roemer, heeft in 2024 lessen Leef Limburgs gevolgd.

Ook buiten deze leergang wordt de belangstelling voor de Limburgse taal en cultuur in het onderwijs en de samenleving actief gestimuleerd. Aan het University College Maastricht (UCM) wordt de interesse onder studenten voor het Limburgs bevorderd. Eind 2024 heeft studievereniging Universalis hiervoor een speciale Limburg-commissie opgericht. De eerste activiteiten, waaronder het bereiden van het streekgerecht zuurvlees, een Limburgse taalles en een Engelstalige lezing over de geschiedenis van de Limburgse taal en identiteit, trokken direct tientallen studenten, onder wie veel internationale studenten. De Provincie Limburg is bij deze activiteiten niet direct betrokken. Daarnaast is in 2025 door Hogeschool Zuyd gestart met de ontwikkeling van een tolkenopleiding. Dit initiatief is ingegeven door de verwachting dat vaker een beroep zal moeten worden gedaan op tolken Limburgs-Nederlands wanneer het Limburgs officiële erkenning onder deel III zou verkrijgen. De cursus staat gepland voor april 2026. Bij dit initiatief zijn enkele partners uit het Hoes veur 't Limburgs betrokken, waaronder Veldeke en Levende Talen Limburgs.

Binnen de eigen organisatie van de Provincie Limburg is in 2025, bij wijze van pilot, een interne cursus over de Limburgse taal en cultuur voor medewerkers georganiseerd. Hiervoor bestond veel belangstelling en een vervolg wordt overwogen. Vergelijkbare initiatieven bestaan ook bij gemeenten. Verder is het van belang dat ontwikkelingen op het gebied van vertaaltechnologie en corpusvorming, zoals nader toegelicht bij artikel 7.1.h, nadrukkelijk bijdragen aan de wederzijdse verstaanbaarheid tussen gebruikers van verschillende varianten van het Limburgs en tussen het Limburgs en het Nederlands.

Artikel 7.1.h. de bevordering van studie en onderzoek van regionale talen of talen van minderheden aan universiteiten of gelijkwaardige instellingen.

In het nieuwe taalbeleid opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal 2025-2027 wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan dit lid uit het handvest. Dit mede vanwege de kritiek uit het zevenede evaluatierapport COMEX op de bestudeerbaarheid van het Limburgs en de educatiemogelijkheden op alle niveaus (zie ook bij artikel 7.1.f.) en de aanbeveling de studie van het Limburgs op universitair niveau in te richten. De Provinciale middelen zijn in verhouding tot deze opgave echter beperkt. Net als op het gebied van onderwijs kan de Provincie alleen faciliterend optreden en heeft geen wettelijke taak en bijbehorende middelen. Een bacheloropleiding bijvoorbeeld kan door de Provincie niet worden gefinancierd.

Voor het hogeronderwijssysteem geldt als uitgangspunt dat hogeronderwijsinstellingen de autonomie hebben voor het starten van opleidingen en de volledige vrijheid genieten inzake de inhoud van hun opleidingen. Universiteiten en hogescholen ontvangen de bijdrage van het ministerie van OCW in de vorm van een lumpsum en beslissen zelf over hoe zij de middelen inzetten voor hun onderwijs en onderzoek.

Hogeronderwijsinstellingen zijn dus vrij in het bepalen van het eigen opleidingsaanbod. Daarbij werken de instellingen intensief samen. In het hbo heeft bijvoorbeeld iedere sector een eigen sectoraal adviescollege en in het wo zijn de decanen van faculteiten per discipline verenigd in de disciplineorganen. In deze overlegorganen wordt onder andere gekeken of herziening en/of uitbreiding van het opleidingsaanbod nodig en wenselijk is. Hierover vindt ook overleg plaats met het werkveld. Vanuit het ministerie van OCW wordt de macrodoelmatigheid van nieuw opleidingsaanbod in het hoger onderwijs getoetst. Dit macrodoelmatigheidsbeleid in het hoger onderwijs dient ertoe dat studenten na hun studie goed terecht komen en dat het opleidingsaanbod aansluit op de behoeften van de arbeidsmarkt, maatschappij en wetenschap. Instellingen hebben daarnaast veel vrije ruimte om binnen het bestaande opleidingsaanbod herzieningen en wijzigingen door te voeren.

Vanwege de wijze van financiering van hogeronderwijsinstellingen in het Nederlandse hoger onderwijsstelsel en de academische vrijheid en autonomie die de hogeronderwijsinstellingen genieten in hun opleidingsaanbod is er geen ruimte om in te grijpen in het Nederlandse hoger onderwijsstelsel voor wat betreft de studie van het Limburgs. Het ministerie van OCW hecht grote waarde aan de autonomie die instellingen hebben ten aanzien van onderwijs, onderzoek en de bestedingsvrijheid op hun middelen. Uiteraard staat het de bekostigde universiteiten en hogescholen in Nederland vrij om onderwijs naar de Limburgse taal en cultuur te verzorgen vanuit de rijksbijdrage die zij van het ministerie van OCW ontvangen.

In het kader van paragraaf 3.5 'Data en kennis' uit het Uitvoeringsprogramma is het volgende ondernomen:

- In het Uitvoeringsprogramma is aangegeven dat de Provincie aan de instellingen voor hoger onderwijs wil vragen welke onderwerpen over gebruik, geschiedenis of taalkundige aspecten van het Limburgs nadere studie verdienen. Op basis hiervan wil de Provincie bijdrage(n) voorzien. Op 23 juni 2025 heeft bij het Hoes veur 't Limburgs een startbijeenkomst 'Onderzoeksagenda Limburgse taal' plaatsgevonden. Diverse onderwijs- en onderzoeksinstellingen en experts uit de Provincie Limburg en daarbuiten waren hierbij aanwezig. Van hieruit heeft een aantal partijen het initiatief opgepakt om te komen tot een kleine onderzoeksagenda. Het betreft onder andere Zuyd Hogeschool, Universiteit Maastricht en Hoes veur 't Limburgs. Zij willen onderzoeken welke thema's, trends én hiaten er bestaan in onderzoek naar het Limburgs en welke vragen met bestaande data al beantwoord kunnen worden. Ook willen zij een advies uitbrengen m.b.t. een duurzame infrastructuur voor toekomstig onderzoek naar de Limburgse casus.
- Data over gebruik van het Limburgs zijn van belang om de ontwikkeling te monitoren, zoals benoemd staat in het Uitvoeringsprogramma. De initiatiefnemers van bovenstaande onderzoeksagenda zijn voornemens dit onderwerp mede op te pakken, onder andere door aansluiting te zoeken bij CBS-data.⁵²
- Om het Limburgs toegankelijk te maken en om gebruik te kunnen maken van digitale toepassingen zoals spraakherkenning, spellingscorrectie en machinevertaling wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een openbaar, actueel en representatief toegankelijk, gestandaardiseerd corpus (een database waarin grote hoeveelheden bronmateriaal zijn opgenomen en bewerkt). Het corpus is een essentiële bouwsteen in de digitale toepassing van de Limburgse taal. In 2025 is gewerkt aan een overkoepelend informatiebeheerplan,

⁵² Zie CBS (2021): <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/talen-en-dialecten-in-nederland?onepage=true> en CBS (2025): <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2025/wat-spreken-mensen-thuis-vooral/>

opgesteld onder regie van 't Hoes veur 't Limburgs, dat inzicht moet geven in de behoefte op het gebied van technologie, de rollen en taken van betrokken partners en mogelijkheden tot implementatie van de informatievoorziening. Bij bovenstaande zijn onder andere ook de Universiteit Maastricht en het Limburgs Museum betrokken.

Artikel 7.1.i. de bevordering van passende soorten internationale uitwisselingen, op de door dit Handvest bestreken terreinen, voor regionale talen of talen van minderheden die in identieke of soortgelijke vorm worden gebruikt in twee of meer Staten.

De Limburgse Taal wordt gesproken in de Belgische en Nederlandse provincies Limburg en aangrenzende Rijnlandse gebieden in Duitsland. Veel taalgrenzen (isoglossen) lopen van noord naar zuid door Limburg. Bij decreet van 24 december 1990 heeft de Federatie Wallonië-Brussel een officiële status toegekend aan meerdere "inheemse regionale talen" (LRE) die op haar grondgebied worden gesproken. Deze status omvat de verschillende minderheidstalen die zich daar parallel aan het Frans hebben ontwikkeld, of ze nu van Romaanse oorsprong zijn, of van Germaanse oorsprong. Van belang voor uitwisseling zijn de sprekers van het in Wallonië erkende Brabants Thiois (thiois brabançon), en Rijn-Maasfrankisch (francique rhéno-mosan).⁵³ In Duitsland wordt het Handvest per Bundesland toepasselijk verklaard op bepaalde regionale talen.⁵⁴

Op basis van een toezegging aan Provinciale Staten heeft Gedeputeerde Staten in 2025 een beknopte verkenning uitgevoerd naar de stand van zaken van het gebruik van Limburgstalige dialecten in het aangrenzende buitenland (Duitsland, België) en de kansen en bedreigingen. Dit is op 26 september 2025 besproken met het Staotecomité Limburgs van Provinciale Staten.

Artikel 7.2 wegnemen van alle ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur betreffende het gebruik van de taal.

De inspanningen gericht op digitalisering, corpus en vertaaltechnologie (zie bij artikel 7.1.h.) dragen aan dit artikel bij. Alle reeds genoemde inspanningen van het Hoes veur 't Limburgs zijn ook gericht op het stimuleren van positieve bewustwording onder de Limburgse bevolking aangaande de positie van de Limburgse taal als zijnde gelijkwaardig aan andere talen. Alle initiatieven zijn gericht op het normaliseren van het gebruik van de taal.

Artikel 7.3 kweken van onderling begrip tussen alle linguïstische groepen van het land; opnemen van de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in de doelstellingen van onderwijs en opleiding; aanmoedigen van massamedia om de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in hun doelstellingen op te nemen.

De inspanningen gericht op digitalisering, corpus en vertaaltechnologie (zie bij artikel 7.1.h.) dragen aan dit artikel bij. Het Hoes veur 't Limburgs zoekt actief samenwerking met kennisinstellingen en taalpartners buiten de Provincie Limburg om het Limburgs ook buiten de provincie zichtbaar te maken als een taal die het bestuderen waard is.

⁵³ *Décret relatif aux langues régionales endogènes de la Communauté française*; tekst verkrijgbaar via: www.languesregionales.cfwb.be

⁵⁴ Inzake Nederduits in Noordrijn-Westfalen:
Article 8, paragraph 1 e iii; g; h; paragraph 2;
Article 9, paragraph 1 b iii; c iii; paragraph 2 a;
Article 11, paragraph 1 d; paragraph 2;
Article 12, paragraph 1 a; d; e; f; g; h; paragraph 2;
Article 13, paragraph 1 a; c; d;

Artikel 7.4 rekening houden met de behoeften en wensen naar voren gebracht door de groep die de taal gebruikt; in het leven roepen van een orgaan ten behoeve van het uitbrengen van advies aan de autoriteiten inzake alle aangelegenheden betreffende de taal.

In het zevende evaluatierapport uit 2024 deden de deskundigen van de Commissie van Experts als aanbeveling voor onmiddellijke actie de Nederlandse regering het voorstel om een orgaan op te richten dat verantwoordelijk is voor de vertegenwoordiging van de belangen van Limburgse sprekers op nationaal niveau.

COMEX was in 2024 van oordeel dat de oprichting van een orgaan op nationaal niveau dat de belangen van Limburgssprekenden behartigt, niet in strijd is met de geldende Nederlandse wetgeving, het bestaande taalbeleid of het Handvest. Een dergelijk orgaan sluit aan bij de verplichtingen die Nederland voor het Limburgs is aangegaan op grond van artikel 7, vierde lid, van het Handvest, aangezien het de stem van de sprekers zal versterken ten aanzien van inspraak bij bevoegdheden die nog steeds bij de decentrale overheden berusten. COMEX herhaalde daarom haar oproep om deze aanbeveling met spoed uit te voeren, met als doel het Limburgs als erkende regionale taal in en door Nederland effectief te beschermen.

In Limburg is door Gedeputeerde Staten de adviescommissie *Actiecommissie Óngerwaeg nao Deil III* ingesteld en werken meerdere organisaties samen binnen *Het Hoes veur 't Limburgs*. Er is geen nationaal orgaan wat sprekers van de Limburgse taal vertegenwoordigt.

V. ROMANES EN JIDDISCH

Het Jiddisch en Romanes zijn in Nederland erkend onder Deel II van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Het gaat om relatief kleine taalgemeenschappen met een eigen geschiedenis en cultuur. In tegenstelling tot het Fries, Limburgs en Nedersaksisch zijn het Jiddisch en Romanes niet verbonden aan een bepaald gebied in Nederland. De gemeenschappen zijn verspreid over het land en op sommige plaatsen klein. Dit maakt het behoud en de overdracht van de talen niet vanzelfsprekend.

Voor het behoud van beide talen is het van belang dat zij binnen de gemeenschappen kunnen worden gebruikt en doorgegeven. Ook het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de instandhouding en zichtbaarheid van de talen kan hieraan bijdragen. In deze achtste rapportage wordt ingegaan op de ontwikkelingen rond het Jiddisch en Romanes in de verslagperiode en op de uitvoering van de verplichtingen die voor Nederland voortvloeien uit de erkenning van beide talen onder Deel II van het Handvest.

Implementatie van deel II van het Handvest

Artikel 7.1.a erkenning van de taal als uiting van culturele rijkdom

Nederland blijft onverminderd het belang van het Jiddisch en het Romanes onderschrijven voor de identiteit van de sprekers van deze talen.

Artikel 7.1.b verzekeren dat bestaande of nieuwe bestuurlijke indelingen geen belemmeringen vormen voor de bevordering van de taal

Geen veranderingen ten opzichte van de vorige rapportage.

Artikel 7.1.c vastberaden optreden ter bevordering van het Romanes en Jiddisch

In haar 6e evaluatie is het comité van experts van de Raad van Europa (COMEX) reeds ingegaan op het besloten karakter van de gemeenschappen die Romanes en Jiddisch spreken. De COMEX heeft destijds tijdens haar bezoek aangeboden de relevante contactgegevens van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door te geven aan de verschillende gemeenschappen. Dit maakte het voor de gemeenschappen mogelijk om indien gewenst contact te zoeken met de Rijksoverheid met betrekking tot de talen Romanes en Jiddisch.

Artikel 7.1.d vergemakkelijking en/of aanmoediging van het gebruik van de taal, in gesproken en geschreven vorm, in het openbaar leven (bijvoorbeeld onderwijs, justitiële autoriteiten, bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten, media, culturele activiteiten en voorzieningen, economisch en sociaal leven en/of grensoverschrijdende uitwisselingen) en het particuliere leven

Tot en met 2022 kon bij het ministerie van VWS subsidie worden aangevraagd voor projecten ten behoeve van de participatie en emancipatie van Sinti en Roma in Nederland. Deze regeling kwam voort uit het zogeheten naoorlogse rechtsherstel en is inmiddels afgerond. Projecten liepen door tot uiterlijk 2026. Het ging om activiteiten gericht op het bevorderen van werkgelegenheid, stimuleren van onderwijs en het bevorderen van cultuur en identiteit. Via de regeling zijn vele projecten gefinancierd die tot doel hadden het gebruik van Romanes te stimuleren.

In Nederland is het cultuurbeleid gericht op (o.a.) het sociaal en geografisch spreiden of anderszins verbreiden van cultuuruitingen met als leidende overwegingen kwaliteit en verscheidenheid (Wet op het specifiek cultuurbeleid). Zes Rijkscultuurfondsen voeren dit beleid uit: Fonds voor Cultuurparticipatie, Nederlands Letterenfonds, Filmfonds, Fonds Podium Kunsten, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Mondriaan Fonds. Voor culturele uitingen of activiteiten, die ook kunnen leiden tot het vergemakkelijken en/of aanmoedigen van het gebruik van de taal, bieden deze fondsen op hun specifieke terreinen mogelijkheden.

Artikel 7.1.e instandhouding en ontwikkeling van banden, op de door dit Handvest bestreken terreinen, tussen groepen die de taal gebruiken in de Staat; totstandkoming van culturele betrekkingen met groepen die andere talen gebruiken

Geen veranderingen ten opzichte van de vorige rapportage.

Artikel 7.1.f voorzien in vormen en middelen voor het onderwijs in en de bestudering van de taal op alle daarvoor in aanmerking komende niveaus

Er zijn op het gebied van onderwijs geen veranderingen ten opzichte van de zesde rapportage. Scholen krijgen vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) extra ondersteuning voor het verzorgen van onderwijs aan specifieke doelgroepen, waaronder woonwagen-, Roma- en Sintikinderen. Scholen hebben de mogelijkheid om aanvullende bekostiging aan te vragen als er 4 of meer kinderen uit deze doelgroep staan ingeschreven. De werkgroep OWRS (onderdeel van Oberon) ondersteunt in opdracht OCW van onderwijsprofessionals die werken met Roma en Sinti leerlingen, onder meer door kennisdeling. OWRS is een landelijk platform dat mensen verbindt om het onderwijs aan kinderen van woonwagengebieden, Roma en Sinti te bevorderen. OWRS biedt ondersteuning aan scholen, onderwijsconsulenten en gemeenten (leerplichtambtenaren).

Artikel 7.1.g verschaffen van voorzieningen om degenen (ook volwassenen) die de taal niet spreken in staat te stellen deze taal te leren

Tot en met 2022 kon bij het ministerie van VWS subsidie worden aangevraagd voor projecten ten behoeve van de participatie en emancipatie van Sinti en Roma in Nederland. Deze regeling kwam voort uit het zogeheten naoorlogse rechtsherstel en is inmiddels afgerond. Projecten liepen door tot uiterlijk 2026. Het ging om activiteiten gericht op het bevorderen van werkgelegenheid, stimuleren van onderwijs en het bevorderen van cultuur en identiteit. Via de regeling zijn vele projecten gefinancierd die tot doel hadden het gebruik van Romanes te stimuleren.

Artikel 7.1.h bevordering van studie en onderzoek van de taal aan universiteiten of gelijkwaardige instellingen

Binnen het Nederlandse hogeronderwijssysteem geldt als uitgangspunt dat hogeronderwijsinstellingen de autonomie hebben voor het starten van de opleidingen en de volledige vrijheid genieten inzake de inhoud van hun opleidingen. Universiteiten en hogescholen ontvangen de bijdrage van het ministerie van OCW in de vorm van een lumpsum en beslissen zelf over hoe zij de middelen inzetten voor hun onderwijs en onderzoek.

Artikel 7.1.i bevordering van internationale uitwisselingen, op de door het Handvest bestreken terreinen, voor de taal

Binnen het internationaal cultuurbeleid wordt geen actief taal- of doelgroepbeleid gevoerd, maar de betreffende subsidieregelingen staan open voor projectvoorstellen van Romanes- en Jiddischsprekende gemeenschappen die aan de subsidievoorwaarden en kwaliteitseisen voldoen.

Artikel 7.2 wegnemen van alle ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur betreffende het gebruik van de taal

Geen veranderingen ten opzichte van de vorige rapportage.

Artikel 7.3 kweken van onderling begrip tussen alle linguïstische groepen van het land; opnemen van de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in de doelstellingen van onderwijs en opleiding; aanmoedigen van massamedia om de eerbiediging van, het begrip voor en de tolerantie ten aanzien van de taal in hun doelstellingen op te nemen

In het funderend onderwijs geldt de wettelijke burgerschapsopdracht, die onder meer van scholen vraagt dat ze leerlingen kennis en respect bijbrengen voor verschillen, bijvoorbeeld in godsdienst en afkomst. Dit element van de wettelijke burgerschapsopdracht wordt in de nieuwe kerndoelen burgerschap verder geconcretiseerd. Van scholen wordt bijvoorbeeld gevraagd dat ze leerlingen stereotypering, discriminatie en uitsluiting helpen herkennen en benoemen en dat ze leerlingen helpen ervaring opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen.

Artikel 7.4 rekening houden met de behoeften en wensen naar voren gebracht door de groep die de taal gebruikt; in het leven roepen van een orgaan ten behoeve van het uitbrengen van advies aan de autoriteiten inzake alle aangelegenheden betreffende de taal

Nederland is een zeer diverse samenleving aan het worden. De diversiteit van de Nederlandse bevolking is de afgelopen jaren sterk toegenomen, 25% heeft een migratieachtergrond. De overheid hecht grote waarde aan een brede flexibele dialoog met de samenleving. Een flexibele dialoog houdt in dat de overheid een aantal verschillende partijen raadpleegt. Afhankelijk van het onderwerp kunnen dat professionele deskundigen, opinieleiders, ervaringsdeskundigen, en/of vertegenwoordigers van gemeenschappen zijn. De vorm van dit overleg hangt af van het onderwerp en de betrokken partijen.

Zoals aangegeven onder 7.1.c zijn er op één geval na geen wensen en behoeften naar voren gebracht met betrekking tot het Jiddisch en Romanes. De uitzondering betrof een subsidieaanvraag voor het Jiddisch, die ook religieuze activiteiten betrof. In lijn met het geldende beginsel van scheiding tussen kerk en Staat in Nederland nemen overheden in Nederland een neutraal en onpartijdig standpunt in als het gaat om godsdienst. Dit werkt ook door in het verlenen van mogelijke overheidssubsidies. Dat wil zeggen dat, hoewel overheden wel subsidie kunnen verlenen aan religieuze organisaties, de activiteiten een publiek doel moeten dienen. Religieuze vorming valt hier niet onder. Het Rijk heeft het verzoek daarom niet verder in behandeling kunnen nemen.

CONTACTGEGEVENS ORGANISATIES

Deze sectie bevat een overzicht van bij de erkende talen betrokken organisaties in Nederland. Gelet op de openbaarheid van deze rapportage en de privacywetgeving worden contactgegevens separaat, en met goedkeuring van betrokken organisaties, toegestuurd aan de Raad van Europa. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties fungeert als contact voor de Rijksoverheid.

Fries

- Provinsje Fryslân

Papiaments

- Openbaar Lichaam Bonaire
- SPLIKA
- Akademia Papiamentu

Nedersaksisch

- Provincie Groningen
- Provincie Overijssel
- Provincie Drenthe
- Provincie Gelderland
- Provincie Fryslân
- Provincie Flevoland
- Gemeente Weststellingwerf
- Gemeente Ooststellingwerf
- Gemeente Urk
- Gemeente Bunschoten
- Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers
- Erfgoed in Groningen
- Leerstoel Nedersaksisch, Rijksuniversiteit Groningen
- Huus van de Taol
- Kreenk vuur de Twentse Sproak
- Overijssellacademie
- Sectie Levende Talen Nedersaksisch
- SONT
- Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Limburgs

- Provincie Limburg
- Actiecommissie Ongerwaeg nao Deil III
- Hoes veur 't Limburgs
- Sectie Levende Talen Limburgs
- Leerstoel Taalcultuur in Limburg, Universiteit Maastricht
- Veldeke Limburg
- Vista College
- Fontys Hogeschool
- Zuyd Hogeschool
- Huis voor de Kunsten Limburg

Romanes en Jiddisch

- Jewish Studies, Universiteit van Amsterdam